Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансів

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«МІСЦЕВІ ФІНАНСИ ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ»

Студентки 2 курсу, 3-м групи,
спеціальність 072
«Фінанси, банківська справа
та страхування»
спеціалізація «Державні фінанси» **Кузьменко Ольги Геннадіївни**

Науковий керівник:
к.е.н. **Собчук Сергій Ігорович**

Гарант освітньої програми,
завідувач кафедри фінансів
заслужений діяч науки
і техніки України
д. е. н., професор **Чугунов Ігор Якович**

Київ 2018

ЗМІСТ

ВСТУП 3

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ ЯК СКЛАДОВОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ 6

1.1. Сутність місцевих фінансів як складової фінансової системи 6
1.2. Зарубіжний досвід з питань регулювання місцевих фінансів 14

РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ

2.1. Особливості формування доходів місцевих бюджетів 19
2.2. Особливості використання видатків місцевих бюджетів 25

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ЗМІЦНЕННЯ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ В УКРАЇНІ

3.1. Проблеми зміцнення власної дохідної бази органів місцевого самоврядування 37
3.2. Напрями удосконалення механізму функціонування місцевих фінансів 43

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ 53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 56
ДОДАТКИ 65

ВСТУП

Актуальність теми. У умовах трансформації економіки України, її євроінтеграційного курсу розвитку система бюджетного регулювання має бути спрямована на забезпечення ефективного і раціонального вирівнювання дохідного потенціалу територіальних утворень, забезпечення обґрунтованого розподілу дохідних джерел і видаткових повноважень між рівнями бюджетів.

Місцеві фінанси відіграють вагому роль у фінансовій системі кожної країни. Місцеві фінанси, як специфічна сфера економічних відносин, впливають на соціально-економічне становище країни та її фінансову безпеку, сприяють розвитку демократії в суспільстві, визначають умови життєдіяльності громадян та рівень їх добробуту.

Місцеві фінанси представляють як систему економічних відносин, пов'язаних із формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів, необхідних органам місцевого самоврядування для виконання покладених на них завдань. В демократичних країнах місцеві фінанси займають важливе місце в економічній системі держави, і в т. ч. у фінансовій системі, взаємодіють зі всіма її ланками і суб'єктами в процесі розподілу і перерозподілу валового національного продукту. Найбільш тісний взаємозв'язок місцевих фінансів з державними фінансами, а в їх складі – з Державним бюджетом, оскільки він виступає основним джерелом, з якого надається фінансова допомога місцевим бюджетам у випадках, коли заплановані видатки перевищують доходи, що надходять у розпорядження органів місцевого самоврядування.

Значну роль у вивченні та дослідженні місцевих фінансів та місцевих бюджетів зробили такі вітчизняні вчені, як О. Василик, В. Зайчикова, О. Кириленко, В. Кравченко, Л.Лисяк, О. Луніна, І. Лук'яненко, В. Макогон, В. Опарін, Ю. Остріщенко, В. Федосов, І. Чугунов, О.Юрій.

Метою дослідження є розкриття та удосконалення місцевих фінансів як складової фінансової системи України.

Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких завдань:

– розкрити сутність місцевих фінансів як складової фінансової системи;

– узагальнити та систематизувати зарубіжний досвід з питань регулювання місцевих фінансів;

– визначити особливості формування доходів місцевих бюджетів;

– визначити особливості використання видатків місцевих бюджетів;

– обґрунтувати шляхи зміцнення власної дохідної бази органів місцевого самоврядування;

– розкрити проблеми зміцнення власної дохідної бази органів місцевого самоврядування;

– обґрунтувати напрями удосконалення механізму функціонування місцевих фінансів.

Об’єктом дослідження є система місцевих фінансів.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні проблеми функціонування місцевих фінансів.

Методи дослідження. В дослідженні використано методи системного аналізу місцевих фінансів; методи конкретного та абстрактного – для вивчення організації системи місцевих фінансів, окремих їх інститутів, інструментів, характеру фінансових відносин; метод компаративного аналізу – для порівняння основних зарубіжних моделей організації систем і виявлення ролі їх інститутів та інструментів; методи аналізу і синтезу – для розробки пропозицій щодо удосконалення системи місцевих фінансів в Україні; логічний та історичний методи – для виявлення тенденцій розвитку основних складових системи місцевих фінансів.

Інформаційну базу дослідження становили нормативно-правове забезпечення функціонування системи місцевих фінансів, статистичні матеріали Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, Державної фіскальної служби України, Міністерства фінансів України, відповідні монографії, наукові статті вітчизняних та зарубіжних вчених.

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено об’єкт, предмет, мету, завдання та методи дослідження, зазначено теоретичне та практичне значення випускної кваліфікаційної роботи.

У першому розділі досліджено теоретичні основи функціонування місцевих фінансів як складової фінансової системи, розкрито сутність місцевих фінансів як складової фінансової системи. Узагальнено та систематизовано зарубіжний досвід з питань регулювання місцевих фінансів.

У другому розділі здійснено аналіз системи місцевих фінансів України. Визначено особливості формування доходів місцевих бюджетів та особливості використання видатків місцевих бюджетів, особливості міжбюджетного регулювання.

У третьому розділі розкрито шляхи зміцнення місцевих фінансів в Україні. Визначено проблеми зміцнення власної дохідної бази органів місцевого самоврядування та напрями удосконалення механізму функціонування місцевих фінансів.

У висновках наведено теоретичне узагальнення матеріалу, представленого в дослідженні.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ ЯК СКЛАДОВОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

1.1. Сутність місцевих фінансів як складової фінансової системи

Місцеві фінанси є об'єктивною формою економічних відносин, що пов'язані з розподілом і перерозподілом вартості валового внутрішнього продукту, у процесі яких відбувається формування та використання фондів грошових коштів, призначених для задоволення потреб регіонів країни. При цьому місцеві фінанси є важливою складовою фінансової системи країни, оскільки вони беруть участь у розподілі та перерозподілі вартості валового внутрішнього продукту держави і забезпечують фінансування значної частини витрат, пов'язаних з функціонуванням виробничої і соціально-культурної сфери. Слід зазначити, що функціонування та подальший розвиток місцевих фінансів відбувається на основі відповідного правового забезпечення.

Засади місцевих фінансів сформовані в положеннях Європейської хартії про місцеве самоврядування, Всесвітньої декларації місцевого самоврядування, Декларації про принципи місцевого самоврядування країн СНД, Європейської хартії міст, Європейської декларації прав міст, Хартії українських міст. Конституція України, прийнята в 1996 році, в статті 142 встановила участь держави у формуванні доходів місцевих бюджетів, а в статті 143 визначаються джерела формування місцевих бюджетів.

Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року місцеві органи влади мають право формувати та використовувати місцеві бюджети різних рівнів, вилучати та перерозподіляти кошти підприємств комунальної форми власності [78].

Серед вітчизняних науковців існує значна кількість підходів до визначення поняття «місцеві фінанси». Вперше дане поняття у науковій літературі пострадянського простору трактується у посібнику «Государственные финансы» за редакцією В.Федосова як складна система

взаємопов'язаних елементів, що включає місцеві бюджети, фінанси підприємств та установ комунальної форми власності. У підручнику "Теорія фінансів" О. Д. Василик дає таке визначення місцевих фінансів: "за своєю економічною суттю місцеві фінанси – це сукупність форм і методів створення й використання фондів фінансових ресурсів для забезпечення органами місцевого самоврядування виконання покладених на них функцій у галузі економічного і соціального розвитку відповідних територій" [11]. При цьому визначальною ланкою місцевих фінансів вважаються місцеві бюджети. А. Бабич, Л. Павлова під місцевими фінансами розуміють економічні відносини, при посередництві яких створюються фонди фінансових ресурсів, що використовуються місцевими органами влади для виконання покладених на них функцій. В. Кравченко розглядає місцеві фінанси як систему формування, розподілу та використання грошових та інших фінансових ресурсів для забезпечення виконання місцевими органами влади покладених на них функцій та завдань, як власних, так і делегованих. В. Опарін підкреслює зв'язок місцевих фінансів із діяльністю муніципальних підприємств. П. Гайдуцький вважає, що «стабільні регіональні фінанси та оптимальні взаємини між державними та місцевими бюджетами – запорука збалансованості бюджетної системи». Автор наукових праць М. Гапонюк вважає місцеві фінанси «об'єктивною формою економічних відносин, пов'язаних з розподілом і перерозподілом ВВП...для задоволення потреб регіонів країни». Т. Бондарук розглядає місцеві фінанси як економічні розподільчі відносини, що виникли у виробничому процесі. Низька частка бюджетів місцевого самоврядування та відсутність стимулів наповнення дохідної частини бюджетів є основними проблемами місцевого самоврядування. Ключовою ланкою фінансової системи є бюджет місцевого самоврядування. Фінансова стійкість місцевих бюджетів, узгодженість, оптимальність взаємозв'язків державного та місцевих бюджетів є основою формування збалансованої бюджетної системи.

До базових інструментів управління в системі місцевих фінансів

відносяться: місцеві бюджети (доходи, витрати); управління комунальною власністю; інвестиційно-інноваційні проекти; стратегічне планування й менеджмент; законодавче регулювання.

В процесі складання та виконання дохідної та видаткової частин місцевого бюджету орган місцевого самоврядування фактично здійснює розподіл, визначає спрямування фінансових потоків і формує очікуваний результат від використання відповідних фінансових ресурсів.

Місцеві фінанси включають у себе наступні елементи:

Доходи: за економічним призначенням: власні - це доходи, на основі власних рішень і за рахунок джерел, визначених органами місцевого самоврядування. До власних доходів належать місцеві податки і збори, доходи від майна, що належить місцевій владі, та від господарської діяльності комунальних (муніципальних) підприємств, комунальні платежі, а також доходи за рахунок комунальних кредитів та позик; передані - це доходи, що передаються місцевій владі центральною владою або органами влади вищого територіального рівня; закріплені - це одна з форм переданих доходів місцевим органам влади на стабільній, довгостроковій основі.

Видатки: відповідно їх економічного призначення: поточні або адміністративні; розвитку (капітальні, інвестиційні); залежно від завдань, які фінансуються: на фінансування власних повноважень; на фінансування делегованих повноважень; за функціональним поділом: обов'язкові, тобто видатки, спрямовані на виконання обов’язкових завдань, покладених на всі органи місцевої влади; факультативні

У сучасних умовах місцеві фінанси є одним із джерел задоволення потреб населення, за допомогою яких реалізовуються державні програми, що пов’язані з розвитком галузей національної економіки, здійснюється підтримка вітчизняних виробників, фінансуються програми з добробуту населення. Вони є джерелом фінансування закладів освіти, культури, охорони здоров’я населення, засобів масової інформації, житлово-комунального господарства, різноманітних молодіжних програм.

Враховуючи вищесказане, можна зробити висновок, що місцевім фінансам належить особливе місце в бюджетній системі України.

Категорія «фінансова система» вживається в різних джерелах у різних значеннях, часом різнобічних, що суперечать один одному. Проте незважаючи на ці розбіжності, розглядаючи категорію «фінансова система» щодо її сутності та структури, не можна не звернути увагу на три аспекти (економічний, матеріальний та правовий) [54], за якими зміст даної категорії змінюється.

Матеріальне розуміння фінансової системи як сукупності елементів (ланок) фінансової системи, що мають форму фондів і схожих із ними з організації ланок фінансів.

Економічне розуміння фінансової системи як сукупності елементів у формі фінансових (грошових та інших) відносин, що розвиваються у зв'язку з функціонуванням елементів фінансової системи, тобто відносин, пов'язаних з утворенням, розподілом і використанням фондів, як приватних, так і публічних.

Правове розуміння фінансової системи – сукупність установлених нормативними правовими актами характеристик фінансової системи, що мають форму нормативних вимог до режиму функціонування (фінансове законодавство, передбачені в нормах засоби та способи стабілізації фінансової системи, фінансова політика в її правових формах, функції, а також методи діяльності в рамках фінансової системи, що реалізуються в діях конкретних уповноважених суб'єктів) щодо формування, розподілу та використання фондів грошових коштів.

Кожен із цих підходів характеризується наявністю фондів у складі фінансової системи.

Один із напрямків розгляду категорії «фінансова система» представлено у інституціональному підході. С.В. Запольський (який вкотре започаткував дискусію щодо природи поняття «фінансова система») наголошує, що інституційна концепція виходить із функціональної своєрідності окремо існуючих фінансових інститутів, таких як державні

доходи, державні видатки, страхування, державний і банківський кредити, грошовий обіг тощо.

Державні доходи та видатки зосереджені у централізованих фондах грошових коштів. До цих фондів відносять місцеві бюджети.

Таким чином, незважаючи на різні підходи до розуміння складових фінансової системи, ними є фонди грошових коштів. Фонди фінансових ресурсів формуються і використовуються в різних сферах грошових відносин, кожна з яких представляє собою певний канал розподілу відповідної частини національного доходу. Ці сфери становлять окремі, проте взаємопов'язані фінансові ланки (інститути). Сукупність ланок, що входять до складу фінансів у їх взаємозв'язку, утворює фінансову систему держави.

Важливою складовою фінансової системи України є державні фінанси, які включають: бюджетну систему (державний бюджет, бюджети місцевого самоврядування); позабюджетні централізовані цільові фонди; фінанси господарюючих суб'єктів, галузей і відомств; кредитні ресурси (міністерства фінансів, державних банків); емісійні ресурси, що продукуються центральним банком країни.

Основне місце у фінансовій системі належить бюджетній системі, до складу якої входять найбільші фонди грошових коштів, які вже зазначались вище, – державний бюджет та місцеві бюджети.

Сукупність фондів грошових коштів, що входять до бюджетної системи, виступає гарантом фінансового суверенітету держави. Важливе призначення бюджету підтверджується рівнем його правового регулювання. Кошти місцевого бюджету виступають найважливішим джерелом фінансування місцевих потреб, розвитку територіальної інфраструктури. Місцевий бюджет служить інструментом впливу місцевої влади (через рівень обов'язкових платежів, які встановлені ними в межах своїх повноважень) на масштаби виробництва і споживання на даній території. Місцеві бюджети відіграють все більшу роль у реалізації економічної і соціальної політики

держави. їх величина і ступінь збалансованості багато в чому визначають перспективи соціально-економічного розвитку територій.

У сучасних умовах місцеві бюджети посідають важливе місце в економічному та соціальному житті суспільства. Вони є одним із джерел задоволення потреб населення, за їх допомогою втілюються загальнодержавні програми, пов'язані з розвитком галузей народного господарства, здійснюється підтримка вітчизняних виробників, фінансуються програми з підвищення життєвого рівня населення, створення нових робочих місць. за рахунок місцевих бюджетів фінансується проведення превентивних, оздоровчих, спортивних, культурних заходів. Майже половина видатків Зведеного бюджету України здійснюється через місцеві бюджети.

Місцеві бюджети є фінансовою базою органів місцевого самоврядування й вирішальним фактором регіонального розвитку. Їхня наявність закріплює економічну самостійність органів місцевого самоврядування, передбачену ст. 143 Конституції України [8] і Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [78]. За рахунок коштів, акумульованих у фондах місцевих бюджетів, створюються передумови й можливість активізації господарської діяльності, розвиток інфраструктури на відповідних територіях, розширення економічного потенціалу регіонів.

Виділимо два основних підходи до визначення поняття "місцеві фінанси": як сукупність грошових коштів; як система відносин різного спрямування (фінансового, економічного,соціально-економічного) (табл. 1.1.1).

Серед базових інструментів управління в системі місцевих фінансів, можна назвати такі: місцеві бюджети (доходи, витрати); управління комунальною власністю; інвестиційно-інноваційні проекти; стратегічне планування й менеджмент; законодавче регулювання.

При цьому в системі управління місцевими фінансами основоположним інструментом є законодавчо визначена система місцевих бюджетів.

Таблиця 1.1.1

Трактування поняття “місцеві фінанси”

Автор	Визначення
Т. Морозова	Місцеві фінанси – це сукупність грошових коштів, які використовуються для економічного і соціального розвитку територій. Головний напрямок використання – фінансове забезпечення соціальної і частково виробничої інфраструктури
О. Василик	Місцеві фінанси – це сукупність форм і методів створення фінансових ресурсів для забезпечення органами місцевого самоврядування виконання покладених на них функцій у галузі економічного і соціального розвитку
П. Юхименко, В. Федосов, О. Кириленко, О. Кожемяченко, Ю. Козаченко	Місцеві фінанси – це система фінансових, соціально-економічних відносин щодо формування, розподілу і використання грошових та інших фінансових ресурсів для забезпечення місцевими органами влади покладених на них завдань і функцій, як власних, так і делегованих
В. Поліщук	Головне призначення місцевих фінансів – сприяння через державні інституції, зокрема органи місцевого самоврядування, успішному економічному і соціальному розвитку, зростанню матеріального добробуту населення, забезпеченню прав і свобод людини
І. Валентюк, О. Борщ, Г. Берданова	Місцеві фінансові ресурси – це грошові кошти місцевого самоврядування та фінансові ресурси підприємств і організацій, населення, які створюються в процесі відносин, пов’язаних із розподілом і перерозподілом частини вартості ВВП, і залучаються органами місцевого самоврядування для забезпечення економічного і соціального розвитку територій
О. Ніколаєва	Місцеві фінанси – це система економічних відносин щодо формування, розподілу і використання фінансових ресурсів для виконання місцевими органами влади покладених на них власних і делегованих повноважень, поліпшення добробуту територіальної громади та соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальної одиниці
А. Бабич, Л. Павлова	Фінансові ресурси місцевого самоврядування – це сукупність грошових коштів, якими володіє орган місцевого самоврядування для вирішення завдань, покладених на нього державою та місцевим населенням
В. Васильєв	Фінансові ресурси муніципального утворення – це цільові фонди грошових коштів, що формуються в результаті виробництва і розподілу новоствореної на території муніципального утворення і частини ВВП, створеного за її межами і надходить на територію в порядку розподілу та перерозподілу

Це обумовлено тим, що в процесі складання та виконання дохідної та видаткової частин місцевого бюджету орган місцевого самоврядування фактично здійснює розподіл, визначає спрямування фінансових потоків і формує очікуваний результат від використання відповідних фінансових ресурсів.

Запропонуємо наступну характеристику місцевих бюджетів як складової фінансової системи.

По-перше, бюджети (місцеві бюджети) займають провідне місце у фінансовій системі держави. У бюджетних фондах зосереджується основна маса централізованих фінансових (матеріальних) ресурсів держави та муніципальних утворень. Кожне публічно-правове утворення має бюджет, що посідає самостійне місце в бюджетній системі. Бюджет співвідноситься з фінансовою системою в його матеріальному розумінні як самостійний фонд грошових коштів.

По-друге, бюджети (місцеві бюджети) як фонди грошових коштів формуються в публічно значущих цілях. За рахунок коштів публічно-правових утворень здійснюється підтримка інших елементів фінансової системи.

По-третє, функціонування бюджетів (місцевих бюджетів) детально регламентоване в нормах права (бюджетне право у складі фінансового права), що відповідає розумінню правових основ фінансової системи. відповідні види суспільних відносин мають виключно форму правових, багато одночасно економічних, при цьому інший зміст таких відносин відповідає економічному розумінню фінансової системи.

По-четверте, будучи елементом складного за структурою суспільного явища – фінансової системи, бюджети (місцеві бюджети) самі мають складну структуру, включаючи внутрішні фонди. Водночас немає сумнівів у неможливості надання цим фондам статусу самостійних елементів фінансової системи. такі фонди утворюються у складі бюджетних публічно-правових утворень, підпорядковані їх цілям. Таким чином, склад фінансової системи сучасної України ні в якому разі не розширюється створенням нових

фондів зазначеного характеру. Внутрішньо-бюджетні фонди сприяють ефективності функціонування фондів бюджетних, мають тривалу історію.

По-п’яте, функціонування бюджету (місцевого бюджету) опосередковується реалізацією компетенції уповноваженими суб’єктами, у тому числі органами влади.

Таким чином, місцеві фінанси – це система формування, розподілу і використання грошових ресурсів для забезпечення місцевими органами влади покладених на них функцій і завдань, як власних, так і делегованих. Проведений аналіз місцевих бюджетів у складі фінансової системи держави співвідноситься з матеріальним, економічним і правовим розумінням фінансової системи. Місцевий бюджет є основою системи місцевих фінансів. У ньому знаходять відображення всі економічні, соціальні та організаційні рішення місцевих органів влади в області питань місцевого значення. Місцевий бюджет (як основна складова місцевих фінансів) як елемент фінансової системи являє собою фонд коштів, що функціонує в межах відповідних йому видів фінансових (бюджетних) правовідносин, що слугують сферою реалізації фінансово-правового статусу публічно-правових утворень, режим яких регулюється нормами бюджетного права.

1.2. Зарубіжний досвід з питань регулювання місцевих фінансів

Місцеві податки, які запроваджено в зарубіжних країнах можна виділити у такі основні групи: податки на майно і спадок, податки на прибуток юридичних осіб, податки на доходи фізичних осіб та інші місцеві податки і збори. Найчастіше місцевими органами влади встановлюються майнові податки. Так, у 22 країнах Європи запроваджено податок на нерухомість. Майнові податки передбачають оподаткування землі, будівель, споруд, матеріальних активів (обладнання, машин, технологічного устаткування, товарно – матеріальних цінностей довготривалого користування, худоби), нематеріальних активів (акцій та інших цінних

паперів). Як правило, не оподатковуються: нерухоме майно органів влади, власність благодійних, релігійних організацій. Існує також система пільг у сільському і лісовому господарствах, для людей похилого віку тощо. Встановлення майнових податків вимагає існування чіткої системи оцінювання вартості майна. За цією умовою вони становляться простими і передбачуваними.

Головною перевагою майнових податків є те, що вони можуть забезпечувати великі надходження до місцевих бюджетів, ними легко управляти і контролювати їх сплату. До головних недоліків майнових податків слід віднести те, що вони не завжди враховують платоспроможність власників майна, і можуть привести до збільшення цін на ринку нерухомості.

Податки на прибуток юридичних осіб вважаються неефективними джерелами надходжень до місцевих бюджетів, оскільки відмінність у ставках, встановлених місцевими органами влади різних територіальних громад, може впливати на нерівномірне розміщення підприємств по території країни. Тому, у більшості розвинутих зарубіжних країн (Німеччина, США, Японія) податок на прибуток юридичних осіб є пайовим податком (регульованим). Оскільки політику щодо пайових податків повністю визначають центральні органи влади, відповідно обмеженим є рівень автономії місцевих органів влади стосовно цих податків. Проте, система пайових податків може мати певні переваги перед системою трансфертів за умови стабільності податкового законодавства, нормативів розподілу, встановлення нормативів відрахувань від загальної суми доходів державного бюджету, що в подальшому надасть можливість забезпечувати місцевим органам влади значні доходи.

Крім вказаного податку пайовим, в більшості зарубіжних країн, є також податок на доходи громадян. Хоча, в Швеції він вважається основним місцевим податком. Так, в Швеції частка цього податку у доходах комун становила в середині 90 – х років 57 %, а у доходах ландстингів – 73 %. Взагалі, на місцеві податки в цієї країні припадає 61 %, на збори і платежі –

8 %, на пайові податки – 0 %, на загальні субсидії – 11 %, на цільові субсидії – 8 %, на позики – 1 % і інші джерела надходжень складають 11 % від загальної суми всіх надходжень до місцевих бюджетів. Органи місцевого самоврядування Швеції самостійно регулюють величину податкових надходжень, визначаючи ставку податку. У різних комунах Швеції різниця у ставках прибуткового податку досягає 7 %.

Основними перевагами податку на доходи громадян є те, що цей податок є потенційно великим джерелом надходжень для місцевих органів влади і має не складний механізм розрахунку, а за умов стабільності податкового законодавства – його розмір в доходах місцевих бюджетів легко спланувати, навіть, на перспективу. Основним недоліком вказаного податку є різниця між місцем роботи і місцем сплати податку і, можливий відтік робочої сили в разі підвищення ставок оподаткування [15].

Певний інтерес представляє розподіл пайових податків між державним та місцевими бюджетами у зарубіжних країнах. Так, наприклад, в Чехії 37 % податку з доходів фізичних осіб надходить в центральний бюджет, а в бюджет комун – 63 %. Податок на прибуток юридичних осіб розподіляється так: 78 % надходить в центральний бюджет, і 22 % - в бюджети комун. Половина всіх надходжень місцевих бюджетів Чехії формується саме за рахунок пайових податків. В Угорщині до пайових віднесено податок з доходів фізичних осіб та податок на транспортні засоби. Доходи від цих податків розподілялись між центральним та місцевими бюджетами у співвідношенні 50 / 50 [48, с. 59].

Від 20 до 30 % в доходах місцевих бюджетів Данії, Греції, Кіпру, Люксембургу, Швейцарії займають платежі і збори за послуги. Місцеві органи влади Європи мають реальну можливість за рахунок власних коштів розвивати місцеву інфраструктуру, займатися благоустроєм, будівництвом. Така діяльність сприяє збільшенню вартості кожної ділянки землі органів місцевого самоврядування, що в свою чергу розширює податкову базу місцевих бюджетів та є джерелом розвитку території [101, с. 89].

Проведений огляд сучасного зарубіжного досвіду формування доходів бюджетів дає можливість зробити висновки про джерела надходжень до центрального та місцевих бюджетів. Отже, державний бюджет, в основному, формується за рахунок: непрямих податків (ПДВ, акцизи); пайових податків (податки на доходи юридичних та фізичних осіб); загальнодержавних податків і зборів. Доходна частина місцевих бюджетів, в основному, формується за рахунок: місцевих майнових податків; пайових податків; місцевих платежів та зборів.

На початку XX ст. у країнах Європи намітилися дві характерні тенденції: централізація доходів та децентралізація видатків. В багатьох країнах відбувалась передача функцій центрального уряду на нижчі рівні управління (в тому числі у США, Франції, Іспанії, Австралії), хоч у таких країнах як Великобританія, ФРН, Швеція відбулась централізація повноважень [3, с.33 - 34]. Видатки центрального уряду у відсотках до ВВП за 1998 рік складали: у Франції – 54,3; у Німеччині – 46,9; Італії – 49,1; у Великій Британії – 40,2; Японії – 36,9; у США – 32,8 [46, с.157]. У країнах Європейського Союзу частка урядових витрат набагато перевищує цей показник у США та Японії. Таким чином, у Європейських країнах спостерігається особливе ставлення до системи державного соціального забезпечення як способу підтримання суспільної стабільності і обмеження нерівності доходів населення [9].

У середині XX ст. у Європі почалися процеси реформування місцевого самоврядування, які передбачали коригування кількості самоврядних одиниць, удосконалення організаційної структури органів місцевого самоврядування, фінансові та функціональні реформи [2, с.4]. “Метою фінансових реформ місцевого самоврядування стало збільшення обсягів фінансових ресурсів, які центральна влада передавала місцевим властям. Дане завдання вирішувалося за допомогою запровадження фіскальної автономії місцевих органів, надання їм права залучати альтернативні джерела доходів, а також здійснювати субсидування територій з боку держави” [37, с. 14].

У більшості країн з трансформаційними змінами економіки уряди проводять реформу адміністративно-територіального устрою в напрямку укрупнення адміністративно-територіальних одиниць. Теоретично, унітарні країни Західної Європи за організацією місцевої влади і кількості органів місцевого самоврядування можна поділити на дві групи: інтегровані та дезінтегровані муніципальні системи [17, с.132]. Інтегровані системи організації місцевої влади характерні для північних країн Західної Європи. В них управлінські межі місцевих органів виконавчої влади не збігаються з межами адміністративно-територіального поділу. Раціональність надання суспільних послуг є єдиним критерієм цієї розбіжності. Тому, в інтегрованих муніципальних системах ухвалюються рішення про скорочення кількості і укрупнення органів місцевого самоврядування.

Дезінтегровані системи організації місцевої влади характерні для південних країн Західної Європи. В цих країнах історично склалася велика кількість дрібних муніципалітетів, кожен з яких має власні органи місцевого самоврядування. Проте основна частина фінансових ресурсів зосереджена на регіональному рівні влади, який фінансує значну частину послуг населенню дрібних адміністративно-територіальних одиниць. Органи влади базового рівня можуть надавати лише обмежену кількість і якість послуг місцевому населенню, хоча краще розуміють потреби і попит населення на них. З точки зору ефективності надання суспільних послуг дезінтегрована система організації місцевої влади поступається інтегрованій, оскільки органи місцевого самоврядування останньої мають достатні фінансові ресурси для прийняття великомасштабних та економічно раціональних рішень, а посадові особи органів місцевого самоврядування мають високу кваліфікацію. Поряд з цим, органам місцевого самоврядування складніше визначати потреби населення в послугах через втрату з ним зв'язку [42, с.273].

РОЗДІЛ 2 СИСТЕМА МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ

2.1. Особливості формування доходів місцевих бюджетів

Питання щодо особливостей формування доходів місцевих бюджетів в Україні як у самостійній державі є комплексним. Без організації процесу формування доходів місцевих бюджетів, який б підтримував якісне виробництво місцевих благ, сектор місцевого самоврядування не спроможний забезпечити надання суспільних послуг максимально наближених до їх безпосереднього споживача, а також місцеве самоврядування в Україні неможливо розглядати відокремлено від загальносвітових тенденцій суспільного розвитку.

Необхідно зауважити, що основними чинниками, які впливають на формування доходів місцевих бюджетів у системі міжбюджетного регулювання, є сукупність організаційно-інституційних умов, які забезпечують функціонування місцевих фінансів у країні. Значну роль при цьому відіграє політика фіскальної децентралізації.

Припускаючи, що процес формування доходів місцевих бюджетів залежить від багатьох факторів, для більш глибокого і детального аналізу процесу у даному питанні наукового дослідження розглядаються форми мобілізації доходів, якими він обумовлений.

Процес формування доходів місцевих бюджетів у системі міжбюджетного регулювання характеризуються значною залежністю місцевих бюджетів від встановлених законами про державний бюджет на відповідний рік нормативів відрахувань від загальнодержавних податків та обсягів запланованих трансфертів. Практика організації міжбюджетних відносин засвідчує необґрунтовано низький рівень власних і закріплених законом джерел наповнення дохідної частини місцевих бюджетів, тобто відповідно до внутрішніх умов в Україні місцеві блага надаються у недостатньому обсязі [49].

Найбільший розвиток питання сутності та формування доходів місцевих

бюджетів в економічній і фінансовій науці набув в період незалежності України. Становлення концептуальних засад доходів місцевих бюджетів в цей період було тісно пов'язано з визначенням місцевого самоврядування і розширенням фінансової незалежності місцевих органів влади.

Доходи місцевих бюджетів як економічна категорія відображають сферу економічних відносин суспільства, яка пов'язана з формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів регіонального рівня та використовується місцевими органами влади для забезпечення поточних і перспективних завдань розвитку регіону. Доходи місцевих бюджетів – це сукупність економічних відносин, пов'язаних з розподілом частини ВВП з приводу формування законодавчо затверджених цільових грошових фондів місцевих органів влади і самоврядування, призначених для фінансування власних і делегованих повноважень».

У процесі формування доходів місцевих бюджетів реалізується три найважливіших суспільних функції: інституційна, узгоджувальна та організаційна. Інституційна функція у процесі формування доходів місцевих бюджетів здійснюється шляхом підтримки розвитку інституту місцевого самоврядування, зміцнення його фінансових засад тощо. Узгоджувальна функція ґрунтується на природі утворення органів місцевого самоврядування, їх приватноправовому і публічному характері. Організаційна функція системи формування доходів місцевих бюджетів полягає в координації дій її складових, досягненні взаємної відповідності функціонування її частин за допомогою яких оптимізується процес формування доходів місцевих бюджетів. Організаційна функція системи формування доходів місцевих бюджетів реалізується шляхом налагодження процесів кооперації та співробітництва в ході організації виробництва і надання громадянам місцевих суспільних благ.

Система формування доходів місцевих бюджетів являє собою сукупність форм і засобів мобілізації доходів до місцевих бюджетів, а також відносин, які виникають у процесі організації системи фінансування місцевих

бюджетів, між органами управління, суб'єктами підприємницької діяльності та громадянами, що є економічною сутністю системи.

Частка місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету України та ВВП характеризує рівень участі місцевого самоврядування у вирішенні завдань підвідомчих територій. Фактично, це показник розвитку місцевих бюджетів і рівня фінансової незалежності місцевих органів влади. У таблиці 2.1.1 наведена питома вага доходів державного та місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України в розрізі фондів, за даними якої можна простежити, що частка доходів місцевих бюджетів у Зведеному бюджеті України за період 2010-2017 років залишається досить низькою (загальний фонд бюджету в 2010 році - 21,5 відсотка, в 2017 році – 21,8 відсотка, спеціальний фонд бюджету - 23,5 відсотка і 32,2 відсотка відповідно).

Таблиця 2.1.1

Питома вага доходів державного та місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України в розрізі загального та спеціального фондів, %

Роки	Державний бюджет		Місцеві бюджети	
	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Загальний фонд	Спеціальний фонд
2010	74,9	76,5	21,5	23,5
2011	73,4	82,3	26,6	17,7
2012	74,8	71,9	25,2	28,1
2013	78,7	76,3	21,3	23,7
2014	78,0	74,2	22,0	25,8
2015	77,4	70,1	22,6	29,9
2016	79,4	68,9	20,6	31,1
2017	78,2	67,8	21,8	32,2

За даними Державної казначейської служби України, до загального та спеціального фондів місцевих бюджетів (з урахуванням міжбюджетних трансфертів) у 2017 році надійшло 231,7 млрд.грн., що на 2,9 відсотка, або на 6,5 млрд.грн., більше за відповідний показник попереднього року. Без урахування міжбюджетних трансфертів надійшло 101,1 млрд.грн., що на 3,9 відсотка менше, ніж у 2016 році.

Рівень виконання річного плану доходів, затвердженого місцевими

радами, становив 90,9 відсотка проти 93,5 відсотка за даними попереднього року. Рівень виконання річного розрахункового показника Міністерства фінансів України на 2017 рік склав 92,5 відсотка (у 2016 році - 102,0 відсотка). Виконання дохідної частини місцевих бюджетів характеризують дані, наведені у таблиці 2.1.2. За даними Державної казначейської служби України, доходи місцевих бюджетів за період 2014-2017 років мають стійку тенденцію до зростання (фактичне виконання доходів за 2014 рік склало 101087,6 млн.грн., 2016 рік - 170645,4 млн.грн., 2017 рік - 229491,0 млн.грн. Середнє значення доходів за останні 3 роки склало 173532,7 млн.грн., в тому числі, за загальним фондом – 146964,8 млн.грн., спеціальним фондом - 26567,9 млн.грн. Співвідношення доходів загального і спеціального фондів місцевих бюджетів складає в середньому 84,7 відсотка за загальним фондом і 15,3 відсотка за спеціальним фондом.

Таблиця 2.1.2

Доходи місцевих бюджетів за 2014-2017 роки, млн.грн.
(без урахування міжбюджетних трансфертів)

Доходи	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Всього, у т.ч.:	101087,6	120461,7	170645,4	229491,0
загальний фонд	80230,1	101574,7	146648,3	192671,5
спеціальний фонд	20857,5	18887,0	23997,1	36819,5

В цілому до загального та спеціального фондів місцевих бюджетів (з урахуванням міжбюджетних трансфертів) у 2017 року надійшло на 39,7 відсотка, або на 101,8 млрд. грн., більше за відповідний показник минулого року. Без урахування міжбюджетних трансфертів надійшло на 32,5 відсотка більше, ніж у 2016 році. Щомісячні надходження доходів місцевих бюджетів з початку 2017 року демонструють досить стрімке зростання, їх середньомісячні обсяги перевищують минулорічні в середньому на 30 відсотків. Це пояснюється збільшенням надходжень податку на доходи фізичних осіб.

Структура доходів місцевих бюджетів за досліджуваний період зазнала певних змін, насамперед у частині податкових надходжень через збільшенім таких видів доходів, як податок на доходи фізичних осіб та інші податкові надходження. Це привело, відповідно, до скорочення часток місцевого акцизного податку, місцевих податків і зборів та неподаткових надходжень. У структурі доходів місцевих бюджетів у 2016 році спостерігалося зменшення частки податкових надходжень. Втім, частка місцевих податків і зборів продовжувала зростати, за аналізований період - на 1,0 відсотка. Основним чинником збільшення цієї частки є зростання надходжень єдиного податку. Податкові надходження склали 86,4 відсотка доходів місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів). Їх обсяг становить 87,3 млрд.грн., що на 4,2 відсотка менше від минулорічного показника. У 2017 році до місцевих бюджетів надійшло на 34,8 відсотка податкових надходжень більше, ніж попереднього року.

Податок на доходи фізичних осіб, попри переспрямування його значної частки до державного бюджету, продовжує зберігати позицію найвагомішого за обсягом джерела дохідної частини місцевих бюджетів, - 48,9 відсотка у 2017 році. Надходження цього податку у 2016 році склали 62,6 млрд.грн., що на 3,1 відсотка менше за відповідний показник минулого року. Річний план виконано на рівні 93,4 відсотка від показника затвердженого місцевими радами, або на 4,4 млрд.грн. менше.

Причому, частка неухильно збільшується, починаючи з 2015 року, коли й було застосовано рішення про перерозподіл надходжень з цього джерела між державним і місцевими бюджетами. Надходження цього податку за аналізований період склали на 38,9 відсотка більше за відповідний показник минулого року.

Обсяг неподаткових надходжень місцевих бюджетів склав на 17,4 відсотка, більше за відповідний показник 2016 року. Це пов’язано зі збільшенням усіх складових неподаткових надходжень. У структурі неподаткових надходжень відмічається зменшення частки власних

надходжень бюджетних установ, адміністративних зборів та платежів на 3,2 відсотка та 0,5 відсотка відповідно і зростання частки інших складових: доходи від власності та підприємницької діяльності - на 1,7 відсотка, інших неподаткових надходжень - на 2,0 відсотка. Обсяг неподаткових надходжень місцевих бюджетів у 2016 році склав 12,2 млрд.грн., що на 1,0 відсотка більше, ніж відповідний показник 2015 року. У структурі неподаткових надходжень відмічалося збільшення частки власних надходжень бюджетних установ на 5,1 відсотка, водночас частки інших складових скоротилися: доходи від власності та підприємницької діяльності - на 1,0 відсотка, адміністративні збори та платежі - на 3,0 відсотка, інші неподаткові надходження - на 1,1 відсотка.

Найбільшою за обсягом статтею неподаткових надходжень до місцевих бюджетів продовжують бути власні надходження бюджетних установ. Їх обсяг на 1,2 млрд.грн. більше аналогічного показника минулого року.

У 2017 році обсяг доходів від операцій з капіталом виріс майже на 35 відсотків порівняно з попереднім роком. Водночас частка доходів від операцій з капіталом у доходах місцевих бюджетів не змінилася, оскільки цей вид бюджетних доходів лишається незначним. У 2016 році обсяг доходів від операцій з капіталом зменшився порівняно з аналогічним періодом попереднього року. Вони становили 1,1 млрд.грн., що на 18,4 відсотка менше, ніж у 2015 році. Це спричинило зменшення частки зазначених доходів у доходах місцевих бюджетів на 0,2 відсотка до 1,1 відсотка.

Доходи бюджету розвитку місцевих бюджетів (з урахуванням коштів, одержаних із загального фонду бюджету до бюджету розвитку) склали на 49,4 відсотка більше від показника 2016 року. Водночас частка доходів бюджету розвитку у загальній структурі доходів місцевих бюджетів збільшилася на 2,4 відсотка і становила 24,9 відсотка. Основним джерелом наповнення бюджету розвитку стали кошти, одержані із загального фонду бюджету, що становили 93,5 відсотка обсягу надходжень.

У 2016 році ці доходи склали 11,1 млрд.грн., що на 15,9 відсотка менше від показника минулого року. За вказаний період відбулося зменшення частки цих доходів у загальній структурі доходів місцевих бюджетів до 11,0 відсотка, що менше за аналогічний показник 2015 року на 1,5 відсотка.

Відповідно до нової редакції Бюджетного кодексу України, з 1 січня 2011 року надходження від справляння єдиного податку зараховуються до бюджету розвитку. За результатами 2016 року ці надходження стали основним дохідним джерелом - 66,6 відсотка усіх доходів бюджету розвитку. Другим та третім основними джерелами доходів були кошти, одержані із загального фонду бюджету до бюджету розвитку (2,1 млрд.грн., або 18,6 відсотка) та надходження від продажу землі (0,7 млрд.грн. або 6,6 відсотка).

Також значними джерелами доходів були надходження від продажу землі (2,3 відсотка) та від відчуження майна, що знаходиться у комунальній власності (1,1 відсотка). Інші види надходжень склали 3,1 відсотка усіх доходів бюджету розвитку місцевих бюджетів.

На дохідну частину бюджету впливає податкове регулювання і стан економічних процесів. Податкове навантаження визначається як частка доходів бюджету у валовому регіональному продукті. При цьому стан економічних процесів знаходиться під впливом видаткової частини бюджету, зовнішньоекономічного середовища та процесу врегулювання міжбюджетних відносин. Інститут бюджетних доходів використовується одночасно як інструмент регулювання та організації міжбюджетних відносин.

Доходи місцевих бюджетів є інструментом та фактором економічного зростання територіальної громади, наявність достатнього обсягу доходів сприяє економічному розвитку територій та підвищенню добробуту населення.

2.2. Особливості використання видатків місцевих бюджетів

Обсяг і структура бюджетних видатків відображають пріоритети суспільного розвитку на даному етапі, ступінь децентралізації бюджетної

системи, рівень життя населення, економічні аспекти розвитку територій та, у кінцевому підсумку, дають уявлення про рівень соціально-економічного розвитку держави у майбутньому. Роль бюджетних видатків не обмежується лише фінансовим забезпеченням функцій держави, вони є могутнім важелем регулювання та стимулювання різних сфер державного механізму в територіальному, галузевому аспектах та в розрізі різних соціальних груп населення.

Особливе місце в системі державних видатків належить видаткам, що фінансуються з місцевих бюджетів. Від повноцінного та якісного фінансування з останніх залежать рівень добробуту населення регіонів, рівень його освіти, охорони здоров'я, культури – складових повноцінного розвитку людини, які впливають, в кінцевому підсумку, на продуктивність праці. З місцевих бюджетів фінансуються видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення непрацездатних, малозабезпечених, інвалідів, ветеранів війни, реалізуються різного роду соціальні програми стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї. Специфіка видатків місцевих бюджетів полягає в тому, що в них закладена частина видатків, які не фінансуються з державного бюджету – це видатки на місцеву пожежну охорону, розвиток житлово-комунального господарства та благоустрій населених пунктів, охорону місцевих пам'яток архітектури, розвиток місцевого транспорту, утримання і будівництво місцевих доріг, природоохоронні заходи місцевого значення та деякі інші. Удосконалення складу та структури видатків місцевих бюджетів позитивно вплине на розвиток регіону, рівень його соціально-економічного розвитку.

Роль видатків місцевих бюджетів значною мірою визначається величинами валового внутрішнього продукту та зведеного бюджету України, що перерозподіляються через них [22].

Видатки місцевих бюджетів — це економічні відносини, які виникають у зв'язку з фінансуванням власних і делегованих повноважень місцевих органів влади.

При розкритті сутності видатків місцевих бюджетів доцільно враховувати, що вони є складовою частиною місцевих бюджетів і відображають певну систему економічних відносин, які виникають у процесі використання централізованих фондів грошових коштів органів місцевого самоврядування окремої адміністративно-територіальній одиниці. Основне призначення видатків місцевих бюджетів – забезпечення надання органами місцевого самоврядування та створеними ними установами і організаціями гарантованих законодавством суспільних послуг населенню. Досліджуючи літературні джерела з проблем функціонування місцевих фінансів, констатуємо, що більшість вчених обмежуються з'ясуванням змісту вихідного для дефініції «видатки місцевих бюджетів» поняття «видатки бюджету». Так, науковці трактують видатки бюджету як: систему економічних відносин з приводу використання централізованого фонду грошових коштів; інструмент розподілу централізованого фонду грошових коштів та реалізації соціально-економічної політики; кошти, що спрямовуються на здійснення програм і заходів, передбачених бюджетом, або витрати коштів. Усі із запропонованих підходів більшою чи меншою мірою мають право на існування, оскільки відображають межі розподільчих відносин, а також призначення видатків бюджету та очікуваний результат від їх здійснення. Що стосується розгляду видатків бюджетів як коштів, які спрямовуються на досягнення певних цілей або витрат бюджету, що виникають у зв'язку із необхідністю виконання державою своїх функцій, то зазначене трактування поширене у зарубіжній фінансовій думці та є суто прагматичним. У Бюджетному кодексі України розмежовано поняття «видатки бюджету» і «витрати бюджету», на підставі чого можна констатувати, що витрати бюджету є ширшим поняттям, оскільки включають, крім видатків бюджету, надання кредитів з бюджету, погашення боргу, розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів.

На види та склад видатків бюджету впливають такі фактори, як природа і функції держави, рівень соціально-економічного розвитку країни, пріоритети економічної та бюджетної політик, розмежування повноважень між органами державного управління, адміністративно-територіальний устрій держави, форми використання бюджетних коштів тощо. Зміст видатків місцевих бюджетів розкривається через сукупність грошових відносин, у які вступають органи місцевого самоврядування, місцевої виконавчої влади у процесі використання коштів місцевих бюджетів. При реалізації бюджетної політики на місцевому рівні обсяг і структура видатків місцевих бюджетів відображають пріоритети соціально-економічного розвитку адміністративних територій. Незважаючи на позитивну динаміку збільшення видатків місцевих бюджетів соціального спрямування, на економічну діяльність, управління, забезпечення безпеки населення, суттєвого економічного зростання регіонів та підвищення суспільного добробуту не відбулося. У зв'язку із цим оцінка практики здійснення видатків місцевих бюджетів не втрачає актуальності.

Відповідно до Бюджетного кодексу України видатками є бюджетні призначення, встановлені рішенням про місцевий бюджет, спрямовані на реалізацію конкретних цілей, за винятком надміру сплачених сум і коштів на погашення боргу. Видатки бюджетів місцевого самоврядування – це економічні відносини, що виникають у зв'язку із фінансуванням делегованих і власних повноважень, пов'язані з інтересами членів територіальної громади та впливають на економічний розвиток. Важливою є оптимальна структура місцевих бюджетів, яка визначає особливості використання фінансових ресурсів.

Видатки бюджету класифікують за функціями, програмами, економічною характеристикою операцій (капітальні та поточні), при проведенні яких здійснюються видатки та за головним розпорядником. Функціональна класифікація передбачає поділ на категорії (загальні цілі та державне управління), групи і класи (які описують засоби досягнення цілей). Згідно із економічною класифікацією виділяють поточні видатки (придбання предметів

постачання і матеріалів, оплата послуг, оплата праці і нарахування, поточні трансфертні платежі, оплата комунальних послуг та енергоносіїв), капітальні (придбання стратегічних товарів, земельних ділянок, капітальних активів, нематеріальних активів, створення запасів і резервів, капітальні трансферти) та нерозподілені видатки (непередбачені видатки із резервних фондів).

За джерелом покриття виділяють видатки на реалізацію неделегованих повноважень (забезпечення конституційного ладу, державної цілісності, суверенітету), джерелом здійснення яких є кошти державного бюджету; видатки на реалізацію делегованих повноважень (визначаються функціями, переданими державою на рівень місцевого самоврядування), джерелом яких є передані доходи місцевим бюджетам; видатки на здійснення власних повноважень (мають місцевий характер та поділяються на видатки оперативного та стратегічного характеру), джерелом фінансування яких є власні ресурси органів місцевого самоврядування, що спрямовуються на забезпечення економічного розвитку та фінансування сфери виробництва та надання послуг.

Можливості виконання функцій місцевого самоврядування залежать від обсягів наявних фінансових ресурсів бюджету. Фактори впливу на особливості фінансування видаткових повноважень слід класифікувати за місцем виникнення: на зовнішні і внутрішні, та за ступенем дії: на прямі та непрямі. До зовнішніх факторів впливу належать: розподіл повноважень та дохідних джерел між державним та місцевими бюджетами; характер управління бюджетним процесом та прийняття рішень; організація міжбюджетних відносин і порядок розподілу трансфертів; рівень економічного розвитку територіальної одиниці; стан нормативно-правового забезпечення фінансування видаткових повноважень місцевої влади; бюджетна архітектоніка; стан ринку кредитування органів місцевого самоврядування.

При цьому можна відзначити, що такі фактори, як рівень економічного розвитку територіальної одиниці, стан ринку кредитування органів місцевого

самоврядування, є непрямими факторами; а бюджетна архітектоніка, зацікавленість органів місцевого самоврядування до збільшення обсягу власних надходжень, фінансовий стан місцевого господарства, розвиток промислового виробництва та підприємництва територіальної одиниці – прямими факторами впливу на видаткову частину бюджету громади.

Розподіл функцій між органами місцевого самоврядування є кінцевою метою розмежування видаткових повноважень. Збільшення обсягу видатків свідчить про посилення ролі органів місцевого самоврядування та зростання фінансових можливостей місцевої влади. Основою розмежування видаткових повноважень є визначення функціональних повноважень органів управління різних рівнів на основі врахування принципів субсидіарності, повноти, єдності та рівноправності, прозорості, справедливості, а також принципу «зовнішніх ефектів» П. Самуельсона. Існує необхідність вирішення питання розмежування повноважень держави та органів місцевого самоврядування та поділу потреб на загальнодержавні і місцеві. Межі діяльності можна визначити, запропонувавши чіткі ознаки розмежування місцевих та державних потреб. Деякі науковці вважають, що суттєвої різниці у справах та компетенціях цих інститутів немає, а їх діяльність є однорідною. Держава, делегуючи повноваження місцевій владі, формує місцеве самоврядування як внутрішню систему управління, яка має можливість реалізувати в дозволених межах «акти влади». Структуру розподілу видаткових повноважень можна пов’язати із особливостями побудови державного устрою. В унітарних та федеративних державах формуються принципово різні моделі систем розподілу сфер відповідальностей, функцій та повноважень між державною та місцевою владою.

Існує два підходи до розподілу видатків: за територіальною ознакою місцезнаходження об’єкта фінансування та за відомчим підпорядкуванням (фінансування із бюджету того рівня, якому підпорядкований об’єкт). Процес розмежування видаткових повноважень повинен бути заснований на науково обґрунтованих принципах і засадах законності, справедливості, прозорості та

ефективності. Ефективне розмежування видатків між бюджетами впливає на якість, своєчасність надання суспільних послуг та рівень відповідальності місцевої влади. Закріплення переліку суспільних послуг за відповідними бюджетами місцевого самоврядування створює зацікавленість органів місцевого самоврядування у підвищенні якості їх надання.

Ефективне управління видатками потребує здійснення постійного аналізу стану виконання місцевого бюджету. У таблиці 2.2.1 наведена питома вага видатків державного та місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України в розрізі фондів, за даними якої можна простежити, що частка видатків місцевих бюджетів у Зведеному бюджеті України за період 2010–2017 років залишається досить низькою: в середньому за загальним фондом – 42,6 відсотка і спеціальним фондом – 45,5 відсотка (загальний фонд бюджету в 2010 році - 44,6 відсотка, в 2017 році – 42,6 відсотка, в 2017 році – 45,7 відсотка, спеціальний фонд бюджету – 23,6 відсотка, 43,5 відсотка і 54,4 відсотка відповідно). Частка видатків місцевих бюджетів у зведеному бюджеті становила 46,7%, що на 6,9 відсотка більше, ніж аналогічний показник 2016 року. При цьому частка видатків загального фонду порівняно з попереднім роком зросла на 7,6 відсотка і склала 45,7 відсотка, частка видатків спеціального фонду зменшилася на 0,6 відсотка до 54,1 відсотка.

Таблиця 2.2.1

Частка видатків державного та місцевих бюджетів
у Зведеному бюджеті України, відсотки

Роки	Державний бюджет		Місцеві бюджети	
	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Загальний фонд	Спеціальний фонд
2010	55,4	76,4	44,6	23,6
2011	56,9	59,2	43,1	40,8
2012	54,8	56,5	45,2	53,5
2013	56,0	63,1	44,0	36,9
2014	57,4	56,5	42,6	43,5
2015	61,3	43,4	38,7	56,6
2016	61,9	45,3	38,1	54,7
2017	54,3	45,9	45,7	54,1

Що стосується перерозподілу ВВП через видатки місцевих бюджетів, то за досліджуваний період рівень розподілу ВВП через місцеві бюджети України становить в середньому 14,3 відсотка. Зменшення спостерігається за видатками на охорону здоров'я (0,4 відсотка), на освіту (0,6 відсотка). Найбільше зростання питомої ваги відбулося за видатками. Рівень перерозподілу ВВП через місцеві бюджети України за даними 2017 року становить 16,1 відсотка, що на 2,5 відсотка більше за відповідний показник попереднього року. Найбільше зростання цього показника спостерігається за видатками на соціальний захист та соціальне забезпечення (на 0,9 відсотка) на житлово-комунальне господарство (на 0,6 відсотка).

Наведені дані свідчать про те, що рівень розподілу ВВП через місцеві бюджети України є досить низьким, що не в повній мірі сприяє фінансуванню власних і делегованих повноважень місцевих органів влади, які є домінуючими серед всіх повноважень органів місцевого самоврядування, а також ускладнює процес ефективного розподілу коштів бюджетоотримувачам.

Обсяг видатків місцевих бюджетів (з урахуванням коштів, що передаються з місцевих бюджетів до державного бюджету) становив 331,3 млрд.грн., що більше відповідного показника 2016 року на 48,5 відсотка (таблиця 2.2.2). Обсяг видатків місцевих бюджетів (без урахування коштів, що передаються з місцевих бюджетів до державного бюджету) склав 326,7 млрд.грн., що на 47,4 відсотка перевищує показник попереднього року. Рівень виконання планових показників, затверджених місцевими радами на 2017 рік, становив 87,3 відсотка, при цьому за видатками загального фонду – 95,2 відсотка, спеціального фонду – 58,3 відсотка.

Таблиця 2.2.2

Видатки місцевих бюджетів за 2014–2017 роки, млн.грн.

Видатки	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Всього, у т.ч.	223496,7	175771,8	221566,4	326682,5
Загальний фонд	188765,1	150149,4	190587,1	280197,6
Спеціальний фонд	34731,6	25622,4	30979,3	46484,9

Більшість видатків місцевих бюджетів традиційно спрямовується на соціально-культурну сферу (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культура та мистецтво, фізична культура і спорт). У звітному періоді сукупна частка цих видатків у структурі видатків місцевих бюджетів складала 80,7 відсотка, що на 1,0 відсотка менше рівня попереднього року. У структурі видатків місцевих бюджетів за функціональною класифікацією найбільші зміни відбулися за видатками на охорону здоров'я, їх частка зменшилася на 1,2 відсотка і склала 17,1 відсотка.

Частка видатків на освіту зросла на 0,1 відсотка, на соціальний захист та соціальне забезпечення – на 0,3 відсотка. Загальний обсяг видатків на соціально-культурну сферу зріс майже на 45,4 відсотка і склав 266,8 млрд.грн. Серед них найбільшими за обсягом є видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення – понад 107,2 млрд.грн. (32,4 відсотка від усіх видатків місцевих бюджетів), освіту – 92,7 млрд.грн. (28,0 відсотка), охорону здоров'я – 56,5 млрд.грн. (17,1 відсотка).

Видатки на державне управління профінансовано у сумі 15,8 млрд.грн., що на 49,9 відсотка більше, ніж за 2016 рік. При цьому їх частка у структурі видатків місцевих бюджетів зросла на 0,1 відсотка та становила 4,8 відсотка. Мало місце зростання видатків на житлово-комунальне господарство (на 47,1 відсотка) та на економічну діяльність (на 67,4 відсотка). Їх обсяг склав 13,7 млрд.грн. та 28,6 млрд.грн. відповідно. Зростання відбулося практично за усіма статями видатків місцевих бюджетів за цими напрямами.

У розрізі економічної класифікації 64,2 відсотка усіх видатків місцевих бюджетів припадало на захищені статті, що менше за 2016 рік на 13,9 відсотка. Найбільшою серед усіх видатків місцевих бюджетів стала частка поточних трансфертів населенню на соціальне забезпечення. Порівняно з минулим роком вона дещо зросла і становила 30,5 відсотка (у 2016 році – 30,4 відсотка). При цьому обсяги цих видатків зросли на 32,7 млрд.грн., або на 47,8 відсотка, та склали майже 101,0 млрд.грн. Наступна за обсягом частка

видатків місцевих бюджетів припадає на оплату праці з нарахуваннями: 27,9 відсотка, що на 8,8 відсотка менше, ніж у минулому році.

У 2017 році значно зросла частка інших поточних видатків – на 13,0 відсотка до 20,4 відсотка. Це відбулося, в основному, через збільшення видатків за статтею «Окремі заходи по реалізації державних (регіональних) програм, не віднесені до заходів розвитку». Порівняно з відповідним показником минулого року їх обсяг збільшився з 2,6 млрд.грн. до майже 51,7 млрд.грн. До цієї статті належать видатки вищих навчальних закладів та видатки закладів охорони здоров'я, що утримуються за рахунок коштів місцевих бюджетів.

У цілому поточні видатки місцевих бюджетів у 2017 році становили 296,5 млрд.грн., що на 47,3 відсотка більше, ніж за 2016 рік. Капітальні видатки профінансовано у розмірі 34,8 млрд.грн., їх обсяги зросли на 11,5 млрд.грн., або на 49,4 відсотка, водночас частка зросла на 0,1 відсотка.

До Державного бюджету України з місцевих бюджетів надійшло 4,6 млрд.грн. міжбюджетних трансфертів, що на 52,3 відсотка більше за відповідний показник попереднього року. При цьому частка трансфертів у загальному обсязі видатків місцевих бюджетів не змінилась. Реверсна дотація становила понад 2,9 млрд.грн., або 74,5 відсотка від запланованого показника на рік. Крім того, до складу міжбюджетних трансфертів, що надаються з місцевих бюджетів, входять субвенції на виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів, які було перераховано в обсязі 1,7 млрд.грн. Загальний обсяг трансфертів до державного бюджету щодо показників 2016 року збільшився на 1,6 млрд.грн. і склав 1,4 відсотка усіх видатків місцевих бюджетів.

Забезпечення збалансованості доходів і видатків місцевих бюджетів сприяє здійсненню економічних перетворень на місцевому рівні, у тому числі фінансування капітальних видатків, інвестиційних програм, проведення дієвої фінансової політики територіального розвитку. Доцільним є збільшення інноваційної складової місцевих бюджетів, обсягу фінансування

соціальних програм, зменшення залежності місцевих бюджетів від трансфертів з державного бюджету, забезпечення економічної та фінансової стабільності, посилення впливу регулювання міжбюджетних відносин на соціально-економічний розвиток територій.

У процесі становлення бюджетної системи визначальними є тенденції до вдосконалення структури бюджетів місцевого самоврядування, посилення фіскальної функції місцевих податків і зборів, розширення повноважень органів місцевого самоврядування згідно принципу субсидіарності та підвищення ролі системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування у процесі соціально-економічного розвитку територіальних одиниць. Сучасний етап удосконалення системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування визначено процесами бюджетної децентралізації, оптимізації системи регулювання міжбюджетних відносин.

Питання посилення забезпеченості місцевих бюджетів власними доходами є достатньо важливим у процесі удосконалення механізму міжбюджетних відносин. Підвищення ефективності управління бюджетами територіальних громад необхідно здійснювати шляхом покращання фіскальної ефективності місцевих податків і зборів, посиленням дієвості бюджетного стимулювання регіонального розвитку оптимізації структури бюджетів місцевого самоврядування, упорядкування їх видаткових повноважень. Для виконання основних завдань, покладених на органи місцевого самоврядування щодо забезпечення економічного зростання та підвищення рівня життя населення, важливим є посилення ефективності та прозорості використання бюджетних ресурсів, результативності діяльності розпорядників бюджетних коштів та наукової обґрунтованості прийняття рішень у сфері міжбюджетного регулювання. Ефективність бюджетної політики на місцевому рівні залежить від результативності виконання місцевих бюджетів, яку визначають шляхом оцінки ефективності їх видатків, що є основним інструментом впливу на соціально-економічні процеси. З огляду на зазначене, необхідними складовими у системі управління

видатками місцевих бюджетів мають стати контроль за використанням бюджетних коштів з метою оцінки рівня ефективності виконання місцевими органами влади видаткових повноважень.

Видатки місцевих бюджетів є ефективним інструментом регулювання соціально-економічного розвитку територій. Особливості функціонування видатків місцевих бюджетів виявляються у їх складі та структурі, а ефективність їх планування визначає рівень результативності здійснення місцевими органами влади покладених на них функцій і повноважень. Планування видатків місцевих бюджетів є важливою складовою системи фінансового управління, що забезпечує формування бюджетних показників шляхом встановлення цілей як на наступний бюджетний період, так і на перспективний період з метою підвищення ефективності, дієвості та прозорості бюджетного процесу. Діючий механізм міжбюджетного регулювання передбачає застосування формульних розрахунків при плануванні обсягів видатків місцевих бюджетів та міжбюджетних трансфертів. Забезпечення збалансованості місцевих бюджетів досягається за рахунок перерозподільчих процесів у межах бюджетної системи, які полягають у наданні фінансової підтримки у формі дотацій та субвенцій місцевим бюджетам, видатки яких не забезпечені доходами, або вилученні коштів з місцевих бюджетів у разі перевищення їх доходів над видатками.

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ЗМІЦНЕННЯ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ В УКРАЇНІ

3.1. Проблеми зміцнення власної дохідної бази органів місцевого самоврядування

Основними цілями зміцнення місцевих фінансів є: створення бюджетної системи та системи міжбюджетних взаємовідносин, які відповідали б конституційній природі державної влади, потребам розвитку місцевого самоврядування та завданням ринкової системи господарювання; створення раціональної системи державних витрат, яка б забезпечувала реалізацію основних конституційних соціальних та економічних гарантій громадян та основних функцій держави і місцевого самоврядування; раціоналізація мережі установ і закладів та штатів, що фінансуються з державного та місцевих бюджетів; розмежування відповідальності центральних та місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в сфері надання державних і громадських послуг, підвищення ефективності надання цих послуг за рахунок усунення дублювання відповідальності у цій сфері різних рівнів виконавчої влади і місцевого самоврядування, закріплення компетенції щодо надання цих послуг за органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування тих рівнів, на яких такі послуги мають надаватись найбільш ефективно; зміцнення власної дохідної бази територіальних громад та інших органів місцевого самоврядування за рахунок закріплення за відповідними місцевими бюджетами стабільних дохідних джерел з метою забезпечення виконання цими органами покладених на них завдань щодо надання державних та громадських послуг, створення стимулів для зацікавленості місцевих органів влади розширювати власну дохідну базу та збільшувати надходження до місцевих бюджетів за рахунок власних доходів; створення механізму фінансування делегованих повноважень органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування та інших делегованих повноважень в

системі місцевого самоврядування; збалансування повноважень органів місцевого самоврядування різних рівнів і органів виконавчої влади щодо надання державних і громадських послуг з їх можливостями фінансового забезпечення таких повноважень, подолання неповного фінансування прийнятих органами виконавчої влади і місцевого самоврядування фінансових зобов'язань, що породжує проблему заборгованості цих органів по своїх зобов'язаннях та прихований дефіцит державного і місцевих бюджетів; стабілізація системи міжбюджетних взаємовідносин, усунення суб'єктивізму в процесі їх організації шляхом створення стабільної та прозорої правової бази в цій сфері; подолання штучної дотаційності місцевих бюджетів та практики, коли основна частина їх доходів формується за рахунок фінансових ресурсів, переданих із бюджетів вищого територіального рівня; запровадження обов'язкових завдань органів місцевого самоврядування щодо надання державних та громадських послуг, чітке розмежування власних і делегованих повноважень цих органів; запровадження сучасної системи фінансового вирівнювання з метою подолання вертикальних і горизонтальних фіскальних дисбалансів в бюджетній системі, зменшення розриву в обсягах та якості громадських послуг, що надаються в різних регіонах України [34].

З метою досягнення вказаних цілей в ході адміністративної реформи мають бути розв'язані наступні завдання:

- законодавче визначення завдань та відповідальності центральних органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій, обласних і районних Рад та територіальних громад в сфері надання державних і громадських послуг;

- розробка та законодавче запровадження державних мінімальних соціальних стандартів громадських послуг, що гарантовано забезпечуються бюджетними коштами на всій території України;

- визначення обов'язкових завдань органів місцевого самоврядування як завдань щодо забезпечення громадян державними і громадськими

послугами на рівні державних мінімальних соціальних стандартів таких послуг;

- об'єктивна вартісна оцінка делегованих повноважень органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування стосовно кожного рівня в системі місцевого самоврядування та перехід до фінансування делегованих повноважень органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування за рахунок цільових субвенцій з Державного бюджету України;

- запровадження двох форм спільної власності територіальних громад – спільної сумісної (неподільної) власності територіальних громад, що перебуває в управлінні обласних і районних Рад, та спільної часткової власності територіальних громад, що утворюється на основі добровільного об'єднання територіальними громадами об'єктів права комунальної власності;

- виділення у складі обласних і районних бюджетів двох самостійних бюджетів – бюджетів, що формуються за рахунок коштів державного бюджету для виконання функцій, які покладаються на місцеві органи виконавчої влади, і бюджетів, що формуються за рахунок власних дохідних джерел для виконання функцій, які покладаються на обласні та районні Ради як органи місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад;

- перегляд видів місцевих податків і зборів, законодавче підвищення їх ролі у формуванні дохідної бази територіальних громад шляхом віднесення до місцевих податків і зборів податку на нерухомість, податку на землю;

- створення у складі Державного бюджету України та обласних бюджетів для виконання функцій виконавчої влади фондів фінансового вирівнювання;

- запровадження спеціальних процедур державного фінансового контролю за борговими та іншими фінансовими зобов'язаннями органів місцевого самоврядування;

- законодавче запровадження порядку, згідно з яким органи місцевого самоврядування в обов'язковому порядку забезпечують збалансування відповідних місцевих бюджетів.

Розмежування дохідних та видаткових повноважень в Україні тісно пов'язана із реформуванням системи державного управління, адміністративною реформою, реформою системи місцевого самоврядування, адміністративно-територіального устрою, податкової системи України і самої бюджетної системи країни [15].

Таким чином, розмежування дохідних та видаткових повноважень в Україні неможливе без реалізації комплексу заходів, що охоплюють наступні напрямки:

– формування оптимальної структури органів державного управління і місцевого самоврядування, визначення основним змістом діяльності цих органів надання державних та громадських послуг, децентралізація завдань, повноважень і відповідальності щодо надання таких послуг;

– реформування існуючого адміністративно-територіального устрою країни, формування економічно і фінансово самодостатніх територіальних громад як первинних носіїв місцевого самоврядування і низових адміністративно-територіальних одиниць, що має стати основою для формування нового бюджетного устрою держави;

– реформування податкової системи країни, докорінне підвищення в ній ролі місцевих податків і зборів, децентралізація фіскальних повноважень на користь територіальних громад та органів місцевого самоврядування інших рівнів;

– реальне відокремлення бюджетів територіальних громад та інших органів місцевого самоврядування від Державного бюджету України, організація їх взаємовідносин на засадах самостійного функціонування.

Доцільно реалізувати комплекс заходів щодо формування економічно і фінансово самодостатніх територіальних громад, здатних надати визначені законом державні і громадські послуги.

Проблема розмежування відповідальності між органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування України щодо надання державних і громадських послуг є однією із найбільш складних. Історично склалися великі розбіжності між регіонами України щодо мережі, штатів і контингентів закладів соціально-культурної сфери. Між регіонами існує велика диференціація у структурі зайнятості, віковій структурі населення, природнокліматичних особливостях. Система фінансування соціально-культурної сфери та інших об'єктів соціальної інфраструктури сформувалася таким чином, що важливу роль в ній і досі відіграють відомчі системи фінансування та системи фінансування за рахунок окремих суб'єктів господарської діяльності.

За цих обставин внаслідок розмежування відповідальності центральних та місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування різних рівнів у сфері надання відповідних послуг має відбутися децентралізація такої відповідальності, звуження числа функцій, які фінансуються із державного бюджету, припинення практики управління видатками консолідованого бюджету України з єдиного центру, усунення дублювання функцій різних рівнів влади по вертикалі. Паралельно із розмежуванням відповідальності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо надання державних і громадських послуг по вертикалі має бути здійснений комплекс заходів щодо переходу від багатоканальної до одноканальної системи фінансування послуг по горизонталі на рівні Державного бюджету України, різкого скорочення чисельності розпорядників бюджетних коштів.

Заходи щодо розмежування відповідальності органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування щодо надання державних і громадських послуг мають бути реалізовані у кілька етапів [56].

На першому етапі має бути у законодавчому порядку визначена відповідальність у цій сфері територіальних громад. Визначення відповідальності територіальних громад у сфері надання державних і

громадських послуг доцільно забезпечити шляхом поетапного закріплення за територіальними громадами обов'язкових завдань щодо фінансування певних функцій, визначених функціональною класифікацією бюджетних видатків.

На другому етапі після визначення відповідальності територіальних громад щодо надання державних і громадських послуг у цій сфері має бути визначена відповідальність обласних і районних органів місцевого самоврядування, що забезпечують реалізацію спільних функцій територіальних громад.

На третьому етапі доцільно розмежувати відповідальність щодо надання державних послуг між центральними і місцевими органами виконавчої влади. В процесі розмежування відповідальності між органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування щодо надання державних і громадських послуг має бути визначений перелік функцій, щодо яких органи місцевого самоврядування і органи виконавчої влади несуть спільну відповідальність.

Враховуючи складність проблеми розмежування відповіальності щодо надання державних і громадських послуг, на першому етапі доцільно зосередитись на визначенні відповідальності у цій сфері територіальних громад.

Функції територіальних громад щодо надання державних і громадських послуг мають бути визначені диференційовано з урахуванням їх економічних можливостей, чисельності населення та площі**.** Доцільно визначити кілька груп територіальних громад***:*** міські територіальні громади з чисельністю населення понад 500 тис. чоловік; міські територіальні громади з чисельністю населення від 50 тис. чоловік до 500 тис. чоловік; міські і сільські територіальні громади з чисельністю населення від 10 до 50 тис. чоловік; сільські територіальні громади з чисельністю населення до 10 тис. чоловік.

3.2. Напрями удосконалення механізму функціонування місцевих фінансів

Трансформація складової фінансової системи в бюджетоутворенні потребує нових підходів до формування економічних відносин громади та є відносно новим питанням стабілізації й доцільного використання фінансових ресурсів місцевої громади. З метою забезпечення ефективних важелів збалансованого введення бюджетоутворення необхідно враховувати потреби кожної громади окремо, відповідно до специфічних умов та запитів фінансово-економічних відносин.

Зміни в адміністративно-територіальному устрої сформували чітку диференціацію фінансових функціональних зобов'язань, що були інтегровані разом з усім комплексом процесу децентралізації. Автономність територіальної громади формується за рахунок фінансових ресурсів та її бази накопичення, що полягає в комплексі фіскальних механізмів місцевого самоврядування.

Потенціал зростання територіальної громади залежить від кількісного фіскального інструментарію та його градації відповідно до можливостей місцевого бізнесу. Надання територіальним громадам делегованих повноважень центральної влади є неоднозначною стороною нового інструментарію децентралізації, що змушує громади витрачати свої ресурси, головною причиною є недосконале диференціювання цілей розвитку для кожної територіальної громади.

Унаслідок того, що запропонована система міжбюджетних відносин є недосконалою, обсяги міжбюджетних трансфертів є недостатніми для виконання органами місцевого самоврядування власних повноважень з фінансування соціально-економічних програм, отже, необхідно визначити шляхи її покращення:

Доцільно встановити відповідність видатків отриманим доходам, що можна зробити шляхом: запровадження державних гарантій фінансового

забезпечення виконання органами місцевого самоврядування делегованих ним повноважень; підвищення мотивації бюджетів-донорів віддавати частину коштів реципієнтам, при цьому залишаючи частину коштів, отриманих при перевиконанні бюджетів за доходами в розпорядженні органів місцевої влади; активізації господарської діяльності органів місцевого самоврядування через підконтрольні ним комунальні підприємства з метою збільшення частки власних та закріплених за місцевими бюджетами джерел доходів.

Необхідно змінити структуру трансфертів, зокрема: запровадити систему фінансування проектів, ініційованих органами місцевого самоврядування за вибірковим принципом із застосуванням підходу першочергового фінансування лише тих, що спроможні мати найшвидший економічний ефект; розробити механізм процедур конкурсного фінансування місцевих програм, приділяючи особливу увагу тим, що спрямовані на соціально-економічний розвиток територіальної громади.

Підвищити мотивацію органів місцевого самоврядування до наповнення місцевих бюджетів власними надходженнями без урахування міжбюджетних трансфертів, зокрема: шляхом передачі певних видатків до їх відання, що стосуються соціального захисту, соціального забезпечення, видатків на культурно-мистецькі та спортивні заходи, на утримання об’єктів соціальної інфраструктури, що переходять у комунальну власність. Стосовно соціальних видатків необхідним залишається їх чітке впорядкування: доцільним є закладення в основу бюджетного вирівнювання нормативів соціальних стандартів надання громадянам послуг; соціального та житлово-комунального обслуговування; транспортного обслуговування та зв’язку; охорони здоров’я; забезпечення навчальними закладами; обслуговування закладами культури та фізичної культури й спорту; побутового обслуговування, торгівлі й громадського харчування.

Посилити контроль за використанням коштів, що надходять у вигляді міжбюджетних коштів, насамперед це стосується надання субвенцій щодо їх цільового використання та використання залишку коштів від такої субвенції.

Доцільним є вдосконалення міжбюджетних відносин в умовах реформи щодо децентралізації управління з урахуванням розширення переліку доходів, що мають отримувати місцеві бюджети з одночасним урахуванням видатків, перелік яких суттєво збільшено, особливо на соціальну складову.

Громадський контроль є ключовим елементом у розвитку демократії, тому дослідження основних його форм, функцій, специфічної природи, пошук точних визначень є вкрай важливими для впровадження в процес державного управління, особливо на етапі становлення публічного врядування. Інституалізація технологій громадського контролю дасть змогу владі та всьому українському суспільству зробити значний крок до становлення громадянського суспільства та впровадження європейських цінностей у державі.

Актуальною проблемою здійснення громадського контролю є відсутність відповідної законодавчої бази. На розгляд Верховної Ради декількома народними депутатами України подано низку законопроектів. Розглянуто принципи громадського контролю, які запропоновано науковцями та законотворцями закріпити в нормативно-правових актах, та доповнено їх перелік такими: вільного доступу до об’єкта громадського контролю; орієнтації на результат; виховної дії; гласності; дієвості; оєднання інтересів суб’єктів громадського контролю з підконтрольними суб’єктами; поєднання інтересів суб’єктів громадського контролю в умовах здійснення добровільного об’єднання територіальних громад.

Обґрунтовано доцільність розробки механізму взаємодії громадськості з органами державної влади та місцевого самоврядування в умовах децентралізації управління, що враховує процеси добровільного територіального об’єднання громад і їх плідного співробітництва. У цьому механізмі повинні бути відображені основні принципи здійснення

громадського контролю й враховані його особливості в сучасних умовах децентралізації управління.

За вітчизняних умов податки сплачуються здебільшого з доходів економічних суб'єктів, тому проблему наповненості дохідної частини місцевих бюджетів доцільно розв'язувати через зміцнення та нарощування виробничих можливостей суб'єктів господарювання, чим забезпечуватиметься необхідний рівень дохідності і економічне зростання адміністративно-територіальної одиниці за місцем розташування суб'єкта господарювання. Багаторічний зарубіжний досвід свідчить, що джерелом фінансових ресурсів для муніципалітетів можуть бути позикові кошти. Але важливо зазначити, що їх необхідно спрямовувати лише на розвиток соціальних об'єктів, а не на їх поточне обслуговування та закриття касових розривів місцевих бюджетів. Крім того, результати дослідження зарубіжного досвіду показали, що ще одним з джерел бюджетних надходжень міг би стати податок на нерухоме майно, порядок справляння якого встановлено нормами Податкового кодексу України. Сфера оподаткування нерухомості сприятиме кращому оцінюванню власних активів підприємствами та приведе до перерозподілу фондів від менш ефективного до більш ефективного власника, що на сьогодні є надзвичайно важливим для української економіки, розмір податку на нерухомість та порядок його стягнення можуть суттєво впливати на цінову політику суб'єктів ринку нерухомості через збільшення витрат власників чи орендарів на утримання нерухомості. Встановлюючи відповідні ставки оподаткування, органи влади впливають на сфери діяльності, пов'язані з використанням та будівництвом нерухомого майна, стимулюючи розвиток того чи іншого сектору ринку нерухомості. Незважаючи на велике різноманіття місцевих податків у розвинених країнах, вирішальне фіскальне значення (насамперед, на муніципальному рівні) мають тільки деякі з них, і це в першу чергу – помайнові. Оскільки оподаткування майна гарантує стабільне надходження доходів до бюджету.

Крім того, податок на майно, використовуючись для фінансування державних послуг у конкретному регіоні, сприяє підвищенню ринкової вартості цього майна. Тим самим він забезпечує взаємозв'язок між сплаченими податками і одержаними благами, що є важливим принципом організації ефективної системи оподаткування. Також до позитивних рис цього податку можна зарахувати те, що нерухомість не може бути переміщена, а тому, як правило, можливі міжрегіональні відмінності в його ставках не викликають небажаних наслідків. Водночас організувати ефективне помайнове оподаткування непросто. При цьому неминуче виникають технічно складні проблеми повного охоплення об'єктів оподаткування, точної оцінки їх вартості та дієвого механізму стягнення податків. В Україні ситуація ускладнюється слабкою розвиненістю ринку нерухомості, відсутністю необхідних інформаційно-довідкових систем, які б характеризували оподатковуване майно, відсутністю досвіду оцінки і переоцінки вартості об'єктів, високими темпами інфляції та іншими факторами. На сьогодні все ж таки майно є найперспективнішим об'єктом для розвитку місцевого оподаткування.

Податок на майно стягується, як відомо, виходячи з економічного стану власності, а не з величини одержуваного доходу, і сплачується у грошовій формі, тому можуть виникнути ускладнення у тих платників, які володіють значним майном, але не мають достатніх поточних доходів (пенсіонери та інші особи з фіксованими доходами). Тому необхідно передбачити податкові пільги (чи винятки) для окремих соціальних груп із метою їх захисту від надмірного податкового навантаження. Крім цього, за прикладом розвинених країн, податок на нерухоме майно доцільно залишити як такий, що надходить лише до регіональних і місцевих бюджетів. Такий податок успішно застосовується в багатьох країнах світу та є вагомою статтею дохідної частини місцевих бюджетів. Ним забезпечується до 95 % надходжень до місцевих бюджетів у Нідерландах, 81 % – у Канаді, 52 % – у Франції, від 10 до 70 % – у США. За даними Світового банку, податок на

нерухомість у країнах з економікою, що розвивається, становить від 40 до 80 % платежів до місцевих бюджетів [14].

За кордоном серед надходжень спеціального фонду бюджету найбільшу питому вагу займають кошти від відчуження майна комунальної власності, надходження від продажу землі, надходження до цільових фондів, створених місцевою владою, власні надходження бюджетних установ. Одним із джерел бюджетних надходжень на місцевому рівні є власність, яка знаходиться у розпорядженні місцевих органів влади, яка на сьогодні використовується недостатньо ефективно. З цією метою потрібна приватизація об'єктів комунальної власності, продаж, передача в оренду. У розпорядженні місцевих органів влади повинні залишатися тільки ті підприємства, що безпосередньо впливають на життєдіяльність громадян, враховуючи фінансові можливості бюджету. Збільшення джерел доходів до бюджетів місцевих органів влади шляхом створення сприятливих умов для широкого розвитку підприємництва – стратегічний шлях для економічного зростання як регіонів, так і держави загалом. В Україні на сьогодні досить обмежений і значною мірою не розвинений випуск облігацій муніципальних позик. Невеликі територіальні утворення вдаватися до таких запозичень не мають можливості. Таким чином, очевидно, що загалом Бюджетний кодекс України обмежує у правах обласні й районні в областях представницькі органи влади. Сучасна система формування місцевих бюджетів за рахунок переважно місцевих податків і зборів в Україні не відповідає загальновизначеним світовою практикою критеріям самодостатності й економічної доцільності. Систему формування місцевих бюджетів необхідно спрямувати на забезпечення фінансової бази місцевого самоврядування як однієї з найважливіших умов ефективної діяльності територіальних громад та утворених ними органів місцевого самоврядування. 70 Як вважають дослідники, засобом вирішення територіальних соціальних проблем та залучення коштів у необхідні інвестиційні проекти можуть стати муніципальні цінні папери, які випускаються муніципальними органами

влади. На нашу думку, вдосконалена юридична база дасть змогу місцевим органам влади використовувати цінні папери як важливий інструментарій інвестиційної політики муніципалітету для управління та розвитку соціальної сфери певної території.

Відповідно до Бюджетного кодексу України, надходження від залучених запозичень можуть бути здійснені лише до бюджету розвитку, тобто на розбудову місцевої соціальної та виробничої інфраструктури, так само, як і використання запозичень для здійснення поточних видатків чи погашення основної суми боргу відповідного бюджету. Відтак накладається заборона на створення так званих фінансових пірамід. Для стимулювання місцевих органів влади стосовно поновлення частин своїх бюджетів та проведення активної інвестиційної діяльності на місцях вже сьогодні повинні бути переглянуті відповідні статті законів, що регламентують правила формування та виконання місцевих бюджетів, деякі з них не відповідають принципам самостійності та фінансової незалежності органів місцевого самоврядування. З метою вивільнення коштів із місцевого бюджету на дотації житлово-комунальному господарству можливим було б застосування місцевими органами влади контрактів про надання суспільних послуг з умовами про інвестування капіталу. При цьому місцевим органам влади можливо передати право встановлювати і збирати плату за користування або мито, сплачені за послуги. Оскільки договори такого типу охоплюють тривалі періоди (до 35 років максимально), то необхідне чітке регулювання якості надання послуг і договір про закінчення двох контрактів.

Важливо зазначити, що реформування системи формування місцевих бюджетів повинно ґрунтуватись лише на тих заходах, які б заохотили місцеві органи влади до пропорційного виконання як державного, так і місцевих бюджетів. Одним із таких методів могло б бути зосередження у регіонах певної частки коштів державного бюджету без їх спрямування до центру та у зворотному напрямі. Реалізація запропонованого методу дасть змогу вдосконалити чинну систему здійснення видатків державного бюджету,

підвищити оперативність і ефективність управління наявними фінансовими ресурсами держави та зацікавити місцевих керівників у збільшенні надходжень до державного бюджету.

Особливе значення цей підхід має для фінансування соціальних потреб, оскільки нівелюється різниця у відповідальності місцевого керівництва за виконання фінансового плану органів управління держави та місцевих органів. На наш погляд, для підвищення відповідальності і зацікавленості регіонів у кінцевих результатах їхньої діяльності більш прийнятний варіант, коли регіональні бюджети будуть формуватись на основі залишкового принципу територіальних бюджетних доходів після внесення у вищі бюджети сум у вигляді своєрідного податку з території. Варіант з фіксованим встановленням грошових нормативів надає максимальні можливості для виявлення внутрішніх резервів регіонів, але й для центральних органів влади, позаяк фіксований норматив забезпечує гарантованими обсягами коштів їхні бюджети. Можливі також і модифікації цих варіантів. Необхідно також визначити, єдиний чи диференційовані нормативи можна застосовувати, якщо ж встановити єдиний для всіх регіонів норматив формування бюджетів, то у зв'язку з щорічними рівнями економічного і соціального розвитку в деяких регіонах бюджет, сформований через зазначений норматив, буде меншим досягнутого, а в деяких – більшим. Можливе виділення коштів для створення фонду міжтериторіального фінансового вирівнювання та регулювання місцевих бюджетів. З огляду на вищезазначене поточний бюджет може мати таку структуру.

Упроваджена реформа децентралізації сприяла створенню передумов для територіального співробітництва громад, але залишається низка невирішених питань. Наразі немає моделі реалізації територіального співробітництва, що могла б об'єднати зусилля територіальних громад. Відсутність досвіду у формуванні оптимальної моделі співробітництва громад змушує шукати їх, базуючись на поняттях та міжнародному досвід і, не адаптованому до українських реалій.

Трансформація відносин, як у межах однієї територіальної громади, так і за її межами, можуть мати потужний стимул створювати новий інструментарій для зростання всіх секторів, як однієї громади, так і всіх громад загалом. Зміна форми та набуття відносинами між громадами більшої динамічності не повинні стати фрагментарним явищем, вони мають характеризувати довгострокові зміни в економічному зростанні української держави. Об'єднання громад заради спільної мети допоможе вирішити низку проблем та покращити адміністративні послуги, що надають органи місцевого самоврядування.

Міжтериторіальне співробітництво може мати неабиякий потенціал, проте негативний влив на економічно слабшу громаду, тому при формуванні відносин між територіальними громадами необхідно балансувати між їх сильними та слабкими сторонами.

Процес територіального співробітництва потребує вдосконалення. Доцільно внести зміни до нормативно-правового забезпечення, зокрема до Закону України «Про співробітництво територіальних громад», щодо розширення кола осіб, які мають право здійснювати ініціювання співробітництва. Варто надати таке право юридичним особам, зокрема великим та середнім підприємствам (фермерським господарствам), незалежно від форми власності та організаційно-правової форми господарювання, що розташовані на певній адміністративно-територіальній одиниці. Треба надати таким особам можливість підготовки пропозиції щодо ініціювання співробітництва з подальшим поданням на розгляд сільської, селищної, міської ради. В основу пропозиції покладено позитивний вплив таких підприємств на соціально-економічний розвиток територіальної громади шляхом створення нових робочих місць, наповнення місцевих бюджетів податками та зборами, сприяння розвитку інфраструктури, можливості підвищення кваліфікації працівників тощо.

Доцільно створити робочу групу при Міністерстві регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, яка б

регулярно проводила зустрічі з органами місцевого самоврядування, жителями територіальної громади з метою роз'яснення їх можливості ініціювання такого співробітництва, його позитивних наслідків для розвитку громади; порядку укладення договорів про співробітництво з іншими громадами; особливостей ведення переговорного процесу між сторонами співробітництва, пошуку компромісу та досягнення консенсусу з пріоритетних питань

Доцільно збільшити можливість фінансової підтримки співробітництва з громадами, що є високо дотаційними й не мають реальних стабільних джерел наповнення місцевих бюджетів, зокрема шляхом надання можливості отримання кредитних ресурсів на пільгових умовах кожною зі сторін співробітництва.

Варто забезпечити широку участь громадськості в здійсненні співробітництва, зокрема надання можливості здійснення контролю за фінансуванням заходів співробітництва; проведення громадської експертизи щодо прийнятого рішення органів місцевого самоврядування стосовно такого співробітництва.

Необхідно запровадити співробітництво між навчальними закладами, науково-дослідними установами й підприємствами територіальних громад, комунальної форми власності з метою утворення суб'єктами співробітництва спільних таких підприємств.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У результаті проведеного дослідження зроблені наступні висновки:

Місцеві фінанси є об'єктивною формою економічних відносин, що пов'язані з розподілом і перерозподілом вартості валового внутрішнього продукту, у процесі яких відбувається формування та використання фондів грошових коштів, призначених для задоволення потреб регіонів країни. При цьому місцеві фінанси є важливою складовою фінансової системи країни, оскільки вони беруть участь у розподілі та перерозподілі вартості валового внутрішнього продукту держави і забезпечують фінансування значної частини витрат, пов'язаних з функціонуванням виробничої і соціально-культурної сфери.

Проведений огляд зарубіжного досвіду дає можливість зробити висновки, що у країнах Європи намітилися дві характерні тенденції: централізація доходів та децентралізація видатків. В багатьох країнах відбувалась передача функцій центрального уряду на нижчі рівні управління (в тому числі у США, Франції, Іспанії, Австралії), хоч у таких країнах як Великобританія, ФРН, Швеція відбулась централізація повноважень.

Система формування доходів місцевих бюджетів являє собою сукупність форм і засобів мобілізації доходів до місцевих бюджетів, а також відносин, які виникають у процесі організації системи фінансування місцевих бюджетів, між органами управління, суб'єктами підприємницької діяльності та громадянами, що є економічною сутністю системи.

До загального та спеціального фондів місцевих бюджетів (з урахуванням міжбюджетних трансфертів) у 2017 році надійшло 231,7 млрд.грн., що на 2,9 відсотка, або на 6,5 млрд.грн., більше за відповідний показник попереднього року. Без урахування міжбюджетних трансфертів надійшло 101,1 млрд.грн., що на 3,9 відсотка менше, ніж у 2016 році.

Доходи місцевих бюджетів за період 2014-2017 років мають стійку тенденцію до зростання (фактичне виконання доходів за 2014 рік склало 101087,6 млн.грн., 2016 рік - 170645,4 млн.грн., 2017 рік - 229491,0 млн.грн. Середнє значення доходів за останні 3 роки склало 173532,7 млн.грн., в тому

числі, за загальним фондом – 146964,8 млн.грн., спеціальним фондом - 26567,9 млн.грн. Співвідношення доходів загального і спеціального фондів місцевих бюджетів складає в середньому 84,7 відсотка за загальним фондом і 15,3 відсотка за спеціальним фондом.

У 2017 році обсяг доходів від операцій з капіталом виріс майже на 35 відсотків порівняно з попереднім роком. Водночас частка доходів від операцій з капіталом у доходах місцевих бюджетів не змінилася, оскільки цей вид бюджетних доходів лишається незначним. У 2016 році обсяг доходів від операцій з капіталом зменшився порівняно з аналогічним періодом попереднього року. Вони становили 1,1 млрд.грн., що на 18,4 відсотка менше, ніж у 2015 році. Це спричинило зменшення частки зазначених доходів у доходах місцевих бюджетів на 0,2 відсотка до 1,1 відсотка.

Видатки місцевих бюджетів є ефективним інструментом регулювання соціально-економічного розвитку територій. Особливості функціонування видатків місцевих бюджетів виявляються у їх складі та структурі, а ефективність їх планування визначає рівень результативності здійснення місцевими органами влади покладених на них функцій і повноважень. Планування видатків місцевих бюджетів є важливою складовою системи фінансового управління, що забезпечує формування бюджетних показників шляхом встановлення цілей як на наступний бюджетний період, так і на перспективний період з метою підвищення ефективності, дієвості та прозорості бюджетного процесу.

Частка видатків місцевих бюджетів у Зведеному бюджеті України за період 2010–2017 років залишається досить низькою: в середньому за загальним фондом – 42,6 відсотка і спеціальним фондом – 45,5 відсотка (загальний фонд бюджету в 2010 році - 44,6 відсотка, в 2017 році – 42,6 відсотка, в 2017 році – 45,7 відсотка, спеціальний фонд бюджету – 23,6 відсотка, 43,5 відсотка і 54,4 відсотка відповідно). Частка видатків місцевих бюджетів у зведеному бюджеті становила 46,7%, що на 6,9 відсотка більше, ніж аналогічний показник 2016 року. При цьому частка видатків загального фонду порівняно з попереднім роком зросла на 7,6

відсотка і склала 45,7 відсотка, частка видатків спеціального фонду зменшилася на 0,6 відсотка до 54,1 відсотка.

До основних цілей зміцнення місцевих фінансів відносять: створення бюджетної системи та системи міжбюджетних взаємовідносин; створення раціональної системи державних витрат; раціоналізація мережі установ і закладів та штатів; розмежування відповідальності центральних та місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в сфері надання державних і громадських послуг; зміцнення власної дохідної бази територіальних громад та інших органів місцевого самоврядування за рахунок закріплення за відповідними місцевими бюджетами стабільних дохідних джерел; створення механізму фінансування делегованих повноважень органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування; збалансування повноважень органів місцевого самоврядування різних рівнів і органів виконавчої влади щодо надання державних і громадських послуг; стабілізація системи міжбюджетних взаємовідносин; подолання штучної дотаційності місцевих бюджетів та практики; запровадження обов'язкових завдань органів місцевого самоврядування щодо надання державних та громадських послуг; запровадження сучасної системи фінансового вирівнювання з метою подолання вертикальних і горизонтальних фіскальних дисбалансів в бюджетній системі, зменшення розриву в обсягах та якості громадських послуг.

Реформування системи формування місцевих бюджетів повинно ґрунтуватись лише на тих заходах, які б заохотили місцеві органи влади до пропорційного виконання як державного, так і місцевих бюджетів. Одним із таких методів могло б бути зосередження у регіонах певної частки коштів державного бюджету без їх спрямування до центру та у зворотному напрямі. Реалізація запропонованого методу дасть змогу вдосконалити чинну систему здійснення видатків державного бюджету, підвищити оперативність і ефективність управління наявними фінансовими ресурсами держави та зацікавити місцевих керівників у збільшенні надходжень до державного бюджету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаменко І.П. Пріоритетні шляхи удосконалення системи формування місцевих бюджетів в Україні / І.П. Адаменко // Економічний вісник університету. Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди. – 2016. – № 30/1. – С. 139–145.

2. Березовська С. В. Співвідношення понять "місцеві фінанси" та "фінанси органів місцевого самоврядування" / С. В. Березовська // Актуальні проблеми держави і права. - 2013. - Вип. 70. - С. 433-441

3. Боголиб Т.М. Местные бюджеты в системе бюджетного регулирования / Боголиб Т.М. // Региональная экономика: Теория и практика. – 2014. – №2. – С. 42–56.

4. Боголиб Т.М. Региональная экономика и финансовая политика: проблемы реализации: монография. – Астана, 2016. – С. 86–126.

5. Боголиб Т.М., Дорина Е.Б. Национальная и региональная экономика: проблемы и перспективы. Монография – Минск: БГЭУ, 2016 – 312 с.

6. Боголіб Т.М., Малишко В.В. Бюджетна система України. – К. : Пан Тот, 2013. – 570 с.

7. Буряченко А.Є. Удосконалення фінансового механізму місцевих бюджетів / А.Є. Буряченко, М.П. Палій // Фінанси України. – 2003. – № 8. – С. 13 – 18.

8. Бюджетна політика: прагматичні підходи до стратегічних рішень : Аврамченко К.В., Дешко А.Л., Жаліло А.Я. та ін. – К.: СТ-ДРУК. – 2016. – 112 с.

9. Бюджетна складова реалізації домінантних напрямів суспільного розвитку / за ред. Л.В. Лисяк.- Дніпропетровськ: ДДФА, 2015. – 396 с.

10. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за січень – вересень 2017 року / [В. В. Зубенко, І. В. Самчинська, А. Ю. Рудик та ін.] ; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження», USAID. – К., 2017. – 86 с.

11. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010р.

№2456-VI // Голос України. - 2010. - №143 від 04 липня 2010 року.

12. Бюджетний менеджмент / за ред. В.Г. Дем'янишина, Г.Б. Погріщук. – Тернопіль: ТНЕУ, 2017. – 558 с.

13. Бюджетно-податкова політика України: нові виклики : монографія / І.Лук'яненко, М.Сидорович ; Нац. ун-т "Києво-Могилян. акад.". - Київ : НаУКМА, 2014. - 229 с.

14. Василик О.Д. Теорія фінансів. – К.: НІОС, 2000. – С. 180.

15. Виговська Н. Г. Місцеві фінанси як основа розвитку системи горизонтального бюджетного регулювання / Н. Г. Виговська // Економічний вісник Донбасу. - 2013. - № 1. - С. 92-96

16. Гребеник К. В. Видатки бюджету як складова механізму соціально-економічної політики / К. В. Гребеник // Економічний вісник університету. - 2017. - Вип. 35(1). - С. 181-188.

17. Гушта О.В. Порядок формування та використання коштів місцевих бюджетів / О.В. Гушта // Фінанси України. – 2005. – № 1. – С. 10 – 15.

18. Далєвська Т.А. Валовий податковий регіональний продукт як інструмент механізму бюджетного регулювання міжбюджетних відносин/ Т.А. Далєвська // Актуальні проблеми економіки. – № 5 (179). – 2016. – С. 275–279.

19. Далєвська Т.А. Видатки бюджетів місцевого самоврядування у системі регулювання міжбюджетних відносин / Т.А.Далєвська // Економічний вісник університету. Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди. – 2016. – № 29/2. – С. 516–521.

20. Дамірчиєв. М. І. Місцеві фінанси як об'єкт фінансової діяльності / М. І. Дамірчиєв. // Фінансове право . - 2014. - № 2. - С. 16-19.

21. Демянюк А.В. Фіскальний федералізм та проблеми збалансованості бюджетів / А.В. Демянюк // Фінанси України. – 2001. – № 10. – С. 23 – 28.

22. Державне фінансове регулювання економічних перетворень: монографія / І.Я. Чугунов, А.В. Павелко, Т.В. Канєва та ін.; за заг. ред. А.А. Мазаракі. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 376 с.

23. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985. [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua

24. Загородній А. Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2005. – 714 с.

25. Зайчикова В. В. Місцеві фінанси України та європейських країн / В. В. Зайчикова. – К. : НДФІ, 2007. – 299 с.

26. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації/ В.Р.Сіденко, М.І.Скрипниченко, В.С.Пономаренко, І.Я.Чугунов та ін.; за ред. В.Р.Сіденка. – К.: Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2017. – 648 с.

27. Ісмаїлов А.Б. Міжбюджетні відносини та напрями їх удосконалення / А.Б. Ісмаїлов // Фінанси України. – 2004. – № 6. – С. 27 – 32.

28. Каламбет С. В. Місцеві фінанси в умовах трансформації економіки України / С. В. Каламбет, С. В. Іванов, О. Г. Ярош // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. - 2014. - № 8. - С. 46-49.

29. Канєва Т. Видатки бюджету як складова економічного розвитку країни / Т. Канєва, А. Думікян // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. - 2017. - № 1. - С. 83–93.

30. Кириленко О. П. Місцеві бюджети України / О. П. Кириленко. – К.: НІОС, 2000.- 384 с.

31. Коверник Н. В. Особливості планування і фінансування видатків бюджету на освіту / Н. В. Коверник // Молодий вчений. - 2016. - № 11. - С. 614-617.

32. Козарезенко Л. В. Місцеві бюджети: можливості регулювання розвитку людського потенціалу / Л. В. Козарезенко // Фінанси України. – 2016. – № 4. – С. 65–83.

33. Козаченко Ю. П. Місцеві фінанси як важливий ресурс місцевого самоврядування: теоретичний підхід / Ю. П. Козаченко // Актуальні

проблеми державного управління. - 2014. - № 1. - С. 124-131

34. Конституція України. – К. : Правова єдність, 2011. – 96 с.

35. Корнієнко Н. М. Планування видатків державного бюджету як інструмент соціально-економічного зростання / Н. М. Корнієнко // Причорноморські економічні студії. - 2016. - Вип. 12(2). - С. 123-128.

36. Косова Т. Д. Місцеві фінанси та контроль: напрями реформування / Т. Д. Косова, І. А. Ангеліна // Актуальні проблеми економіки. - 2014. - № 11. - С. 299-306.

37. Кравченко В. І. Місцеві фінанси України. – К. : Знання, 1999. – 487 с

38. Крикун Т.І. Формування видатків бюджету на соціальне забезпечення / Т.І. Крикун // Економічний вісник університету. Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди. – 2016. – № 30/1. – С. 162–169.

39. Кузькін Є. Ю. Фінансово-бюджетний потенціал органів місцевого самоврядування в умовах адміністративно-територіальної реформи. – К. : ДННУ “Акад. фін. управління”, 2013. − 308 с.

40. Лисяк Л.В. Бюджетна складова реалізації домінантних напрямів суспільного розвитку: монографія / за наук. ред. д.е.н., проф. Л.В. Лисяк - Д.: ДДФА, 2015. – 396 с.

41. Лук’яненко І.Г. Трансформація джерел доходів місцевих бюджетів в Україні // Фінанси України. - 2004. - № 12. - С. 31-39.

42. Луніна І.О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин.- К.: Наукова думка, 2006.- 432 с.

43. Лютий І. О. Оподаткування доходів фізичних осіб та місцеві фінанси: суперечності й перспективи їх розв'язання / І. О. Лютий, В. Е. Іванюк // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. - 2018. - Вип. 1. - С. 53-60.

44. Макогон В. Д. Бюджетна стратегія держави: монографія. Київ: КНТЕУ, 2018. 373 с.

45. Макогон В. Д. Концептуальні засади зміцнення місцевих фінансів

/ В. Д. Макогон // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – №1 (80). – С.36–39.

46. Макогон В. Д. Методологічні аспекти формування доходів місцевих бюджетів / В. Д. Макогон // Вісник КНТЕУ. – 2009. – №4. – С.92–99.

47. Макогон В. Д. Формування доходів місцевих бюджетів в Україні / В. Д. Макогон // Вісник КНТЕУ. – 2008. – №4. – С.25–31.

48. Макогон В.Д. Бюджетні видатки у системі соціально-економічного розвитку країни / В.Д. Макогон // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2016. – № 3. – С. 114–124.

49. Мамонова В. В. Місцеві фінанси в умовах децентралізації влади: шляхи вдосконалення управління / В. В. Мамонова, О. С. Горбатенко // Теорія та практика державного управління. - 2016. - Вип. 1. - С. 154-159.

50. Маркуц Ю. І. Фінансовий механізм формування бюджету міста / Ю. І. Маркуц // Економічний вісник університету. ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди». – 2015. – Вип. 24/1. – С. 136-143.

51. Місцеві фінанси / за ред. О. Б. Жихор, О. П. Кириленко. - К. : УБС НБУ, 2015. - 579 с.

52. Мунько А. Ю. Місцеві фінанси: розвиток теоретичних основ / А. Ю. Мунько // Ефективність державного управління. - 2016. - Вип. 1-2(2). - С. 84-91.

53. Нестеренко А.С. Розуміння сутності категорії «Фінансова система» / А.С. Нестеренко // Науковий вісник державного університету. Серія: Юридичні науки. – 2013. – Вип. 3. – С. 47−50.

54. Опарін В.М. Фінансова система України : монографія / В. М. Опарін.– К. : КНЕУ, 2006. – 240с.

55. Остріщенко Ю.В. Гендерна складова бюджетної політики держави / Н. М. Корнієнко, Ю. В. Остріщенко // Вісник КНТЕУ. – 2016. - № 1 (105). – С. 97–108.

56. Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http:// zakon.rada.gov.ua.

57. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. –

Режим доступу: http://www.treasury.gov.ua/

58. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua.

59. Офіційний сайт Євростату. – Режим доступу до інформації: http:// epp.eurostat.ec.europa.eu/.

60. Офіційний сайт Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень. – Режим доступу: www.ibser.org.ua.

61. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. – Доступний з http://www.me.gov.ua/

62. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua.

63. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України та зарубіжних країн: Навч. посіб. – К.: Знання- Прес, 2002. – 495 с.

64. Петкова Л.О. Удосконалення системи міжбюджетних відносин у контексті адміністративно-територіальної реформи в Україні / Л.О. Петкова, Л.М. Задувайло // Фінанси України. – 2006. – № 9. – С. 47 – 55.

65. Письменний, В. В. Місцеві фінанси / В. В. Письменний. - Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2012. - 200 с.

66. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // Голос України від 04.12.2010 - № 229.

67. Порядок утворення та використання фонду фінансового вирівнювання у м. Києві : рішення Київради від 16 грудня 2005 року № 592/3053 // Хрещатик. – http://www.kreschatic.kiev.ua/ua/3135/doc/12418.html

68. Постанова Кабінету Міністрів України «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2018–2020 роки» від 31.05.2017 р. № 411. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/411-2017-п

69. Про Державний бюджет України на 2015 рік: Закон України за станом на 28.12.2014 р. [Електронний ресурс] : Верховна Рада України від 28.12.2014 № 80-VIII: Режим доступу:http:// zakon.rada.gov.ua

70. Про Державний бюджет України на 2016 рік: Закон України за

станом на 25.12.2015 р. [Електронний ресурс] : Верховна Рада України від 25.12.2015 № 928-VIII: Режим доступу:http:// zakon.rada.gov.ua

71. Про Державний бюджет України на 2017 рік: Закон України за станом на 21.12.2016 № 1801-VIII. [Електронний ресурс] : Верховна Рада України від 21.12.2016 № 1801-VIII: Режим доступу:http:// zakon.rada.gov.ua

72. Про Державний бюджет України на 2018 рік: Закон України за станом на 07.12.2017 № 2246-VIII. [Електронний ресурс] : Верховна Рада України від 07.12.2017 № 2246-VIII: Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/ laws/show/2246-19

73. Про державну підтримку розвитку місцевого самоврядування в Україні : указ Президента України від 30 серпня 2001 року № 749/2001 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 36. – С. 1.

74. Про затвердження Методики розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів між районним бюджетом та бюджетами міст районного значення, сіл, селищ : постанова Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2003 року № 1994 // Офіційний Вісник України. – 2003. – № 52. – С. 2782.

75. Про затвердження Формули розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів (дотацій вирівнювання та коштів, що передаються до державного бюджету) між державним бюджетом та місцевими бюджетами : постанова Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2001 року № 1195 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 38. – С. 9.

76. Про міжбюджетні відносини між районним бюджетом та бюджетами територіальних громад сіл, селищ, міст та їх об'єднань : закон Верховної Ради України від 1 липня 2004 року № 1953-IV // Офіційний вісник України . – 2004. – № 30. – С. 154.

77. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997р. № 280/97-ВР. Режим доступу: www.rada.gov.ua

78. Про Основні напрями бюджетної політики на 2016 рік : Постанова Верховної Ради України від 31 березня 2015 року № 314-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/

79. Про Основні напрями бюджетної політики на 2017 рік : Постанова Верховної Ради України від 24 червня 2016 року № 478-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/

80. Про паспорти бюджетних програм : наказ Міністерства фінансів України від 29 грудня 2002 року № 1098 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до наказу : http://www.minfin.gov.ua.

81. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування : закон Верховної Ради України України 15 липня 1997 року № 452/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 38. – ст. 249.

82. Про схвалення Концепції реформування місцевих бюджетів : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 травня 2007 року № 308-р // Офіційний вісник України. – 2007. – № 38. – С. 12.

83. Про схвалення проекту Основних напрямів бюджетної політики на 2018-2020 роки: Розпорядження Кабінету міністрів України від 14.06.2017 № 411-р.

84. Про схвалення проекту Основних напрямів бюджетної політики на 2019-2021 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2018 р. № 315-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/315-2018-%D1%80/

85. Рожко О.Д. Державні фінанси України: детермінанти та пріоритети розвитку: монографія / Рожко О.Д. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2016. – 360 с.

86. Розвиток державних фінансів України в умовах глобалізації : моногр. / за ред. І.О.Луніної ; НАН України, ДУ \"Ін-т екон. та прогнозув. НАН України\". – К., 2014. – 296 с.

87. Савчук В. А. Дуалізм понять "місцеві бюджети" та "місцеві фінанси" / В. А. Савчук // Незалежний аудитор. - 2016. - № 18. - С. 56-60.

88. Стратегія управління державними фінансами на 2017-2021 роки: 8.02.2017 [Електронний ресурс] : Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/news/view/kabmin-ukhvalyv-stratehiiu-upravlinnia-derzhavnymy-finansamy-na--roky?category=bjudzhet

89. Суховірська О.Б. Фінансові ресурси місцевих органів влади / О.Б. Суховірська // Фінанси України. – 2002. – № 11. – С. 61 – 67.

90. Сучасна бюджетна система : правила та процедури / [За заг. ред. В. В. Зубенка]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження». – К., 2017. – 184 с.

91. Теорія фінансів / під заг. ред. професорів Федосова В. М., Юрія С. І. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.

92. Типи місцевого самоврядування у США // Фонд "Україна - США". Програма сприяння парламентові України, 7 с.

93. Тірбах Л.В. Динаміка та стан бюджетної децентралізації / Л.В. Тірбах// Економічний вісник Переяслав-Хмельницького державного університету. – 2016. – Вип.28/1. – С. 212–216.

94. Трещов М. М. Місцеві фінанси та місцеві бюджети: точки дотику та відмінності понять / М. М. Трещов, А. Ю. Мунько // Ефективність державного управління. - 2015. - Вип. 42. - С. 183–190.

95. Фінанси / за ред. І.О.Лютого. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. – 728 с.

96. Фінансовий аналіз / За заг. ред. Школьник І.О. – К. :«Центр учбової літератури», 2016. – 368 с.

97. Чугунов І.Я. Теоретичні основи системи бюджетного регулювання: [Навч. посіб.]. – К.: НДФІ, 2005. – 259 с. – Бібліогр.: С. 251–258.

98. Чугунов І.Я. Фінансова політика Уаїни в умовах глобалізації економіки / І.Я.Чугунов, М.Д.Пасічний // Вісник КНТЕУ.– 2016. –№ 5. – С. 5–18.

99. Чугунов І.Я. Формування видатків бюджету у системі соціально-економічного розвитку країни / І.Я. Чугунов, І.М. Ігнатюк // Економічний вісник Переяслав-Хмельницького державного університету. – 2016. – Вип.28/1. – С. 217–226.

100. Чугунов І.Я., Остріщенко Ю.В. Напрями застосування програмно-цільового методу планування місцевих бюджетів / І.Я. Чугунов, Ю.В. Остріщенко // Наукові праці НДФІ. – 2009. – № 3. – С. 3–11.

101. Чугунов І.Я., Пасічний М.Д. Бюджетно-податкова політика

економічного розвитку. Науковий вісник Полісся. 2018. № 1 (13). Ч. 1. С. 54-61.

102. Шаповал С.Л. Планування видатків бюджету в системі фінансово-економічного регулювання/ С.Л.Шаповал // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право..– 2016. –№ 4. – С. 108– 116.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Динаміка доходів місцевих бюджетів України у 2009-2017 роках, млрд.грн.

Показники	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Податкові надходження	31,0	45,0	59,0	59,0	68,0	73,0	86,0	91,0	87,0
Неподаткові надходження	5,0	6,0	8,0	8,0	9,0	11,0	13,0	12,0	12,0
Доходи від операцій з капіталом	3,0	5,0	5,0	3,0	3,0	2,0	2,0	1,0	1,0
Цільові фонди	2,0	3,0	2,0	2,0	2,0	1,0	1,0	1,0	0,0
Офіційні трансферти від органів державного управління	34,0	45,0	59,0	62,0	78,0	95,0	124,0	116,0	131,0
Всього	75,9	107,1	137,5	134,6	159,4	181,5	225,2	221,0	231,7

Додаток Б

Таблиця Б.1

Видатки місцевих бюджетів України у 2009-2017 роках, млрд.грн.

Функціональна класифікація	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Загальнодержавні функції	5,7	7,4	9,1	8,3	10,2	9,9	10,6	11,6	11,0
Громадський порядок, безпека та судова влада	0,1	0,1	2,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,3
Економічна діяльність	6,9	10,8	12,6	6,5	7,8	12,4	13	9,5	9,2
Охорона навколишнього природного середовища	0,3	0,4	0,5	0,7	0,6	0,9	1,2	1,0	0,9
Житлово-комунальне господарство	7,9	5,2	8,5	7,2	4,6	8,4	19,7	7,6	17,7
Охорона здоров’я	15,6	20,4	26,2	29	36	38,7	47,1	48,7	46,6
Духовний та фізичний розвиток	2,9	3,7	5	5,1	6,4	6,9	8,2	8,5	9,0
Освіта	21,7	29,2	39,4	42,8	51	59	71,2	74,6	71,4
Соціальний захист та соціальне забезпечення	11,3	19,3	23,4	27,4	35,2	41,9	50	56,5	57,5
Разом	72,4	96,5	126,9	127,2	152,1	178,3	221,2	218,2	223,5
Всього	75,8	104,9	139,1	136,3	159,8	181	222,5	219,9	225,7

Додаток В

Таблиця В.1

Структура міжбюджетних трансфертів місцевих бюджетів за 2015 – 2017 роки

Доходи	Факт за 2015 р., млрд грн	Питома вага, %	Факт за 2016 р., млрд грн	Питома вага, %	Факт за 2017 р., млрд грн	Питома вага, %
Усього міжбюджетних трансфертів, в т.ч.	173,9	100	195,4	100	272,6	100
Дотації, в т.ч.	7,3	4,2	6,8	3,5	22,0	8,1
Базова дотація	5,3	3,0	4,7	2,4	5,8	2,1
Стабілізаційна дотація	2	1,2	2	1,0	1,1	0,4
Дотація на утримання закладів освіти та охорони здоров'я	0	0,0	0	0,0	14,9	5,5
Субвенції, в т.ч.	166,6	95,8	188,6	96,5	250,6	91,9
Субвенція на виплату допомоги сім'ям з дітьми та	41,9	24,1	47,2	24,2	51,6	18,9
Субвенція на виплату субсидій	19,1	11,0	46,3	23,7	72,3	26,5
Субвенція на підготовку робітничих кадрів	5,5	3,2	0	0,0	0	0,0
Освітня субвенція	44,1	25,4	44,5	22,8	51,5	18,9
Медична субвенція	46,2	26,6	44,4	22,7	56,2	20,6
Інші субвенції	9,8	5,6	6,3	3,2	19,2	7,0

Додаток Г

Таблиця Г.1

Динаміка показників місцевих бюджетів, млн.грн.

Роки	Доходи		Видатки		Кредитування	
	за період з початку року, млн. грн.	у % до ВВП (СНР`2008)	за період з початку року, млн. грн.	у % до ВВП (СНР`2008)	за період з початку року, млн. грн.	у % до ВВП (СНР`2008)
2008	137 455,3	13,87	138 998,8	14,03	79,0	0,01
2009	134 559,4	14,21	136 254,9	14,39	45,5	0,00
2010	159 397,1	14,22	159 760,2	14,26	56,4	0,01
2011	181 530,4	13,45	180 987,8	13,41	42,9	0,00
2012	225 273,5	15,44	222 575,3	15,25	38,6	0,003
2013	221 019,4	14,52	219 845,3	14,44	57,7	0,004
2014	231 702,0	14,60	225 626,8	14,22	52,8	0,003
2015	294 460,2	14,81	280 084,0	14,08	106,9	0,005
2016	366 143,1	15,36	350512,2	14,71	179,8	0,008
2017	502 098,3	16,83	496 090,7	16,63	251,2	0,008

Додаток Д

Таблиця Д.1

Структура податкових надходжень місцевих бюджетів за 2015-2017 рр.,%

Показник	2015	2016	2017	Відхилення 2017/2015
ПДФО	83,1	55,9	53,8	-29,4
акцизний податок	0,2	7,8	7,9	7,7
податок на прибуток підприємств	0,3	4,4	4,0	3,7
місцеві податки і збори	10,7	27,5	28,8	18,1
плата за користування надрами	1,9	1,0	0,7	-1,2
Інше	3,7	3,3	4,8	1,1
Разом, %	100	100	100	0,0
співвідношення подакткових надходжень місцевих бюджетів та державного бюджету, %	26,9	24,0	29,2	2,3

Додаток Е

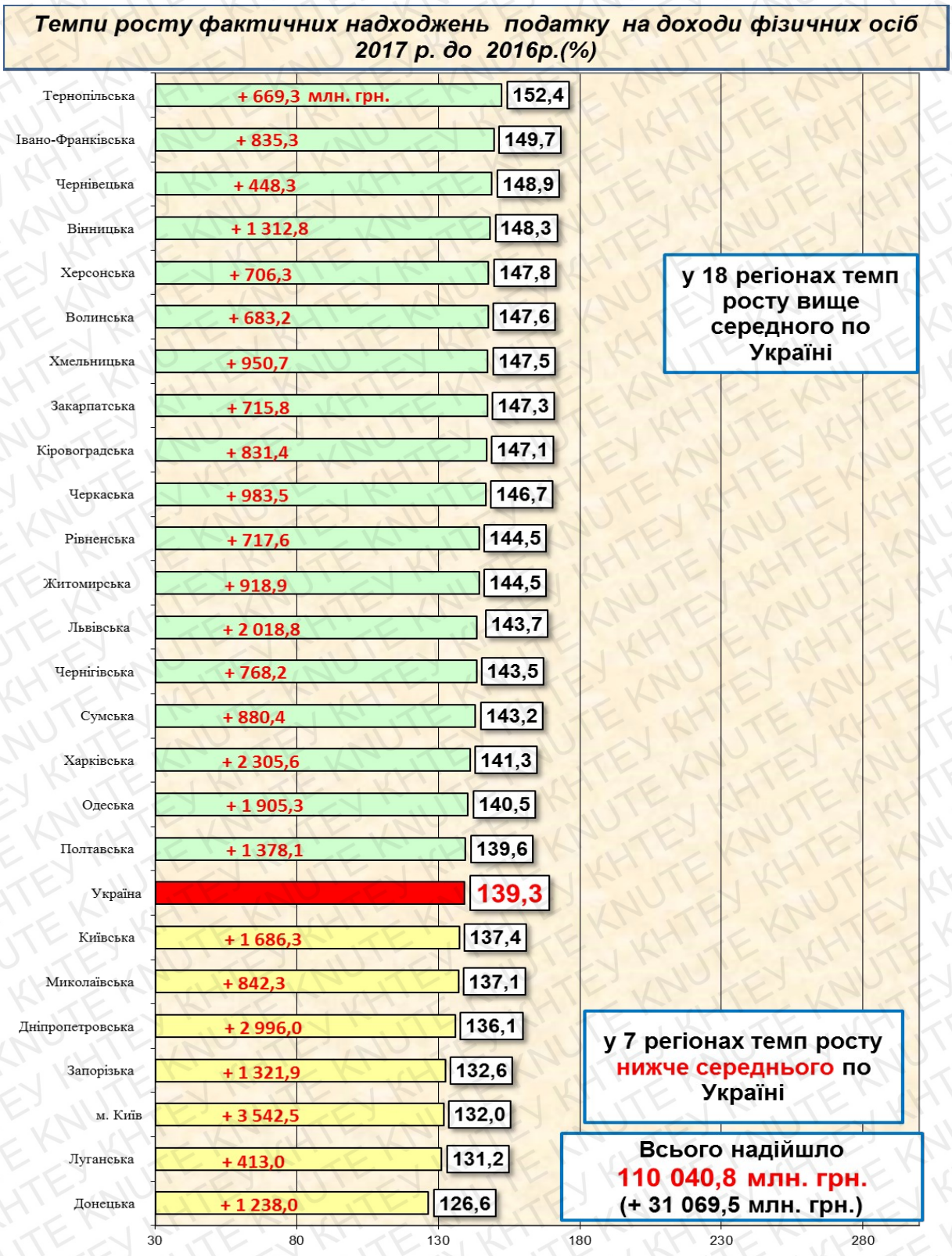
Темпи росту фактичних надходжень податку на доходи фізичних осіб 2017 р. до 2016р.(%)
Тернопільська + 669,3 млн. грн. 152,4
Івано-Франківська + 835,3 149,7
Чернівецька + 448,3 148,9
Вінницька + 1 312,8 148,3
Херсонська + 706,3 147,8
Волинська + 683,2 147,6
Хмельницька + 950,7 147,5
Закарпатська + 715,8 147,3
Кіровоградська + 831,4 147,1
Черкаська + 983,5 146,7
Рівненська + 717,6 144,5
Житомирська + 918,9 144,5
Львівська + 2 018,8 143,7
Чернігівська + 768,2 143,5
Сумська + 880,4 143,2
Харківська + 2 305,6 141,3
Одеська + 1 905,3 140,5
Полтавська + 1 378,1 139,6
Україна 139,3
Київська + 1 686,3 137,4
Миколаївська + 842,3 137,1
Дніпропетровська + 2 996,0 136,1
Запорізька + 1 321,9 132,6
м. Київ + 3 542,5 132,0
Луганська + 413,0 131,2
Донецька + 1 238,0 126,6
30
80
130
180
230
280
у 18 регіонах темп росту вище середнього по Україні
у 7 регіонах темп росту нижче середнього по Україні
Всього надійшло 110 040,8 млн. грн. (+ 31 069,5 млн. грн.)

Додаток Ж

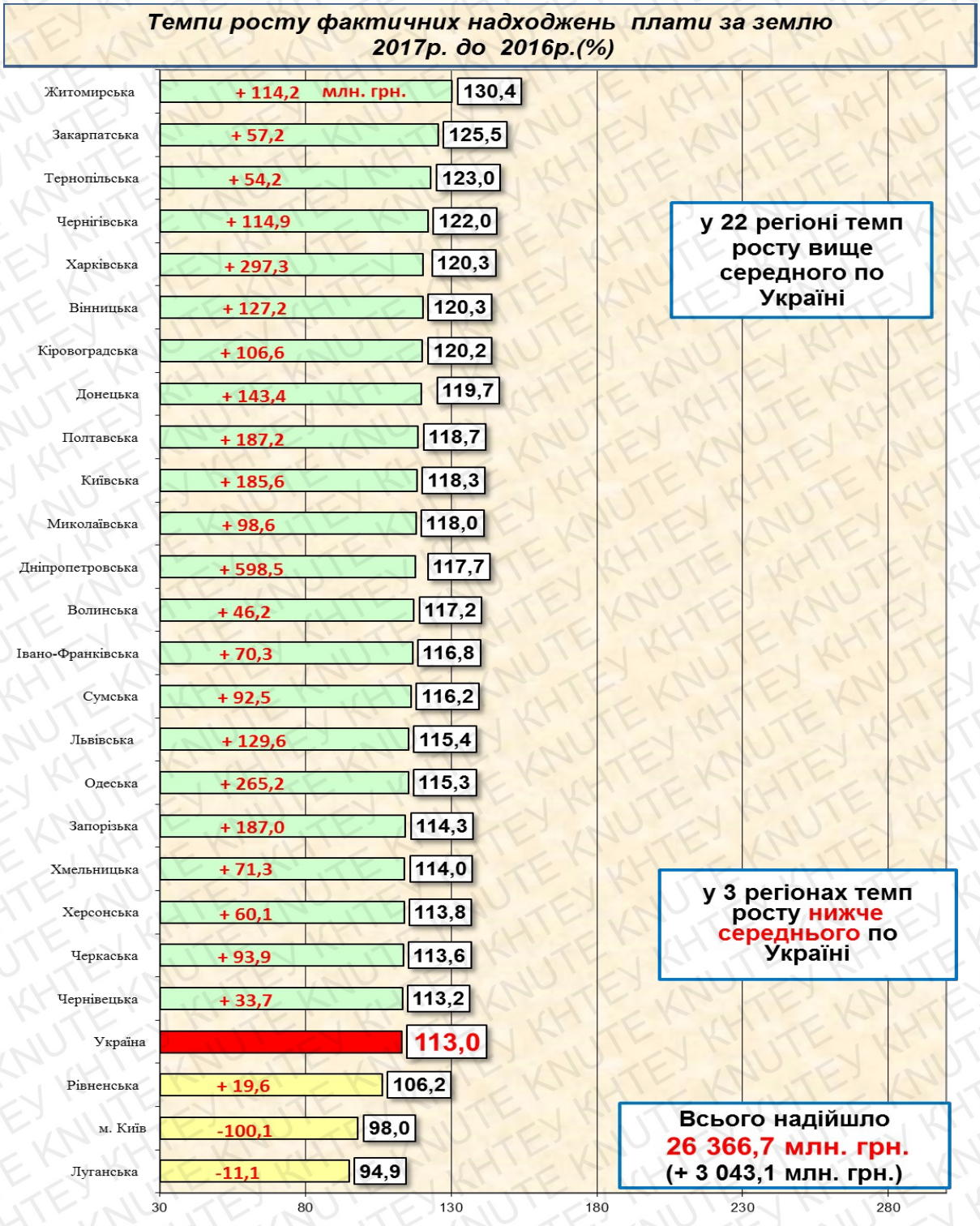
Темпи росту фактичних надходжень плати за землю
2017р. до 2016р.(%)
Житомирська + 114,2 млн. грн. 130,4
Закарпатська + 57,2 125,5
Тернопільська + 54,2 123,0
Чернігівська + 114,9 122,0
Харківська + 297,3 120,3
Вінницька + 127,2 120,3
Кіровоградська + 106,6 120,2
Донецька + 143,4 119,7
Полтавська + 187,2 118,7
Київська + 185,6 118,3
Миколаївська + 98,6 118,0
Дніпропетровська + 598,5 117,7
Волинська + 46,2 117,2
Івано-Франківська + 70,3 116,8
Сумська + 92,5 116,2
Львівська + 129,6 115,4
Одеська + 265,2 115,3
Запорізька + 187,0 114,3
Хмельницька + 71,3 114,0
Херсонська + 60,1 113,8
Черкаська + 93,9 113,6
Чернівецька + 33,7 113,2
Україна 113,0
Рівненська + 19,6 106,2
м. Київ -100,1 98,0
Луганська -11,1 94,9
30
80
130
180
230
280
у 22 регіоні темп росту вище середнього по Україні
у 3 регіонах темп росту нижче середнього по Україні
Всього надійшло
26 366,7 млн. грн.
(+ 3 043,1 млн. грн.)

Додаток 3

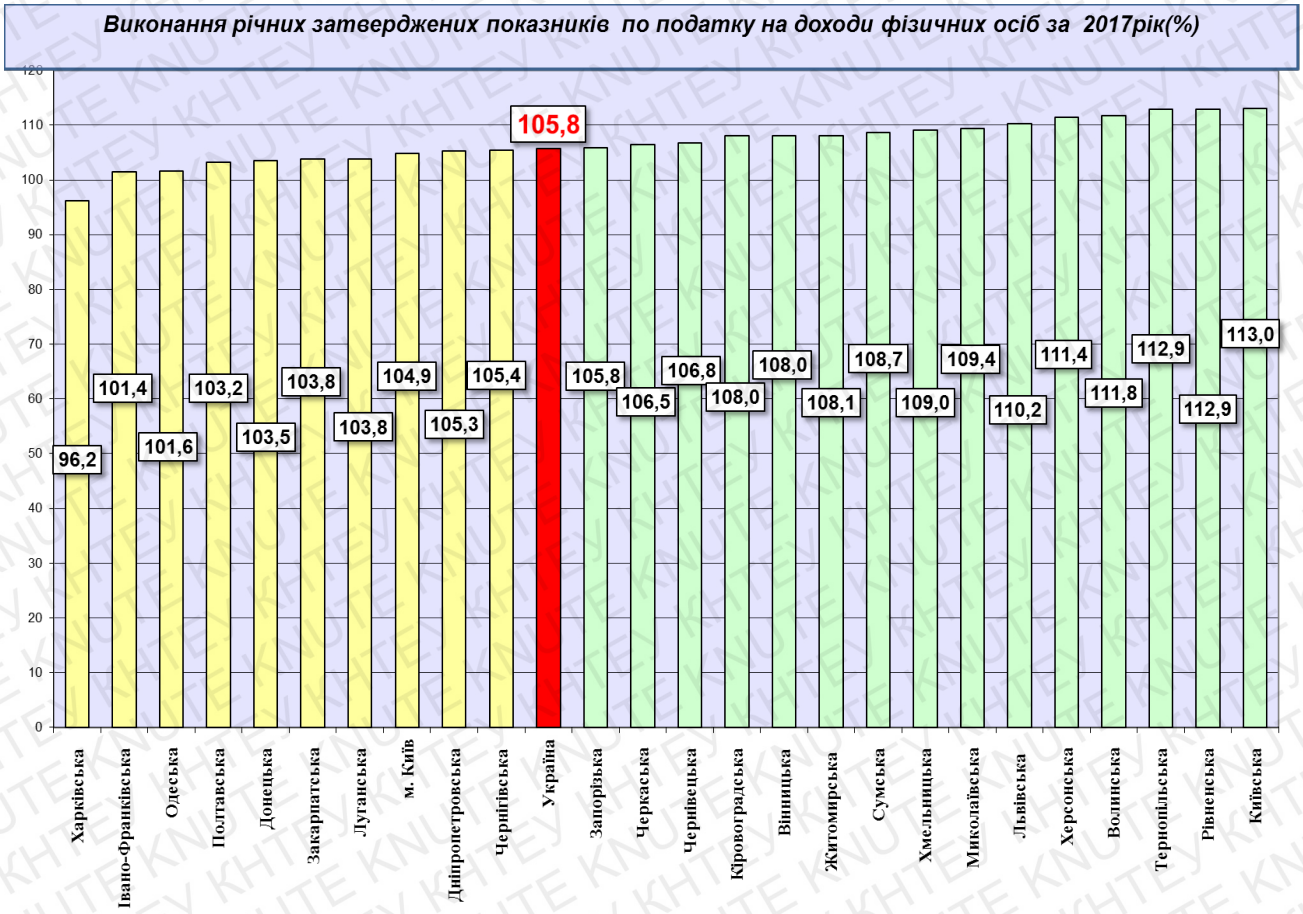
Виконання річних затверджених показників по податку на доходи фізичних осіб за 2017рік(%)
120
110
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
96,2
101,4
101,6
103,2
103,5
103,8
103,8
104,9
105,3
105,4
105,8
105,8
106,5
106,8
108,0
108,0
108,1
108,7
109,0
109,4
110,2
111,4
111,8
112,9
112,9
113,0
Харківська
Івано-Франківська
Одеська
Полтавська
Донецька
Закарпатська
Луганська
м. Київ
Дніпропетровська
Чернігівська
Україна
Запорізька
Черкаська
Чернівецька
Кіровоградська
Вінницька
Житомирська
Сумська
Хмельницька
Миколаївська
Львівська
Херсонська
Волинська
Тернопільська
Рівненська
Київська

Додаток И

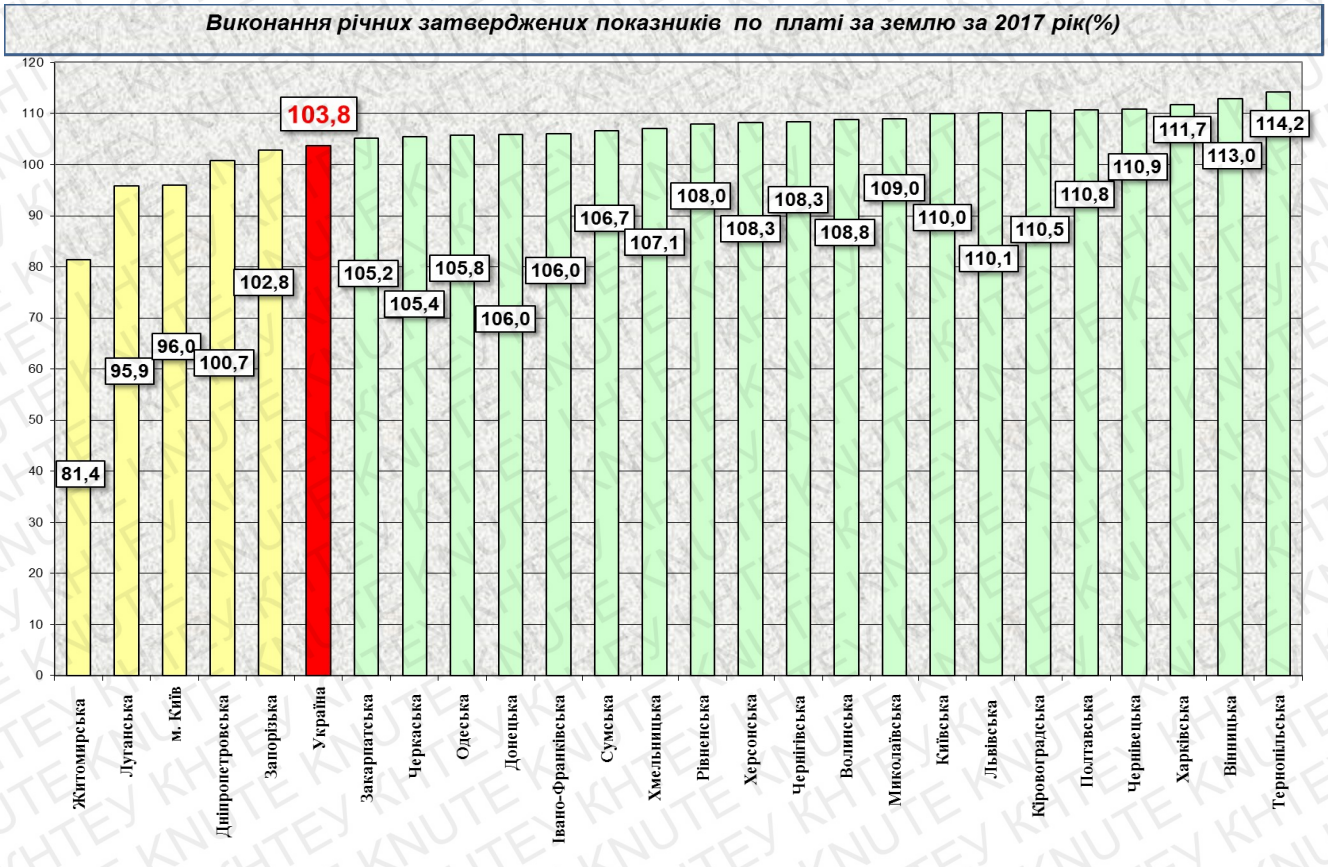
Виконання річних затверджених показників по платі за землю за 2017 рік(%)
120
110
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
81,4
95,9
96,0
100,7
102,8
103,8
105,2
105,4
105,8
106,0
106,0
106,7
107,1
108,0
108,3
108,3
108,8
109,0
110,0
110,1
110,5
110,8
110,9
111,7
113,0
114,2
Житомирська
Луганська
м. Київ
Дніпропетровська
Запорізька
Україна
Закарпатська
Черкаська
Одеська
Донецька
Івано-Франківська
Сумська
Хмельницька
Рівненська
Херсонська
Чернігівська
Волинська
Миколаївська
Київська
Львівська
Кіровоградська
Полтавська
Чернівецька
Харківська
Вінницька
Тернопільська